

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Úloha Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN

Diplomantka: Václava Vachovcová

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Vladimír Kopal, DrSc.

Plzeň 2012

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

„Ráda bych poděkovala panu prof. JUDr. Vladimírovi Kopalovi, DrSc., vedoucímu mé diplomové práce, za odborné vedení, vstřícné jednání, inspiraci pro dané téma a vůbec za možnost s ním moji práci konzultovat, jakožto s mezinárodně uznávaným a známým odborníkem.“

OBSAH

Úvod.....	8
1. Organizace spojených národů.....	10
1.1 Předchůdce – Společnost národů.....	11
1.2 Charta OSN.....	15
1.3 Orgány OSN a jejich význam v otázkách mezinárodního míru a bezpečnosti.....	17
1.3.1 Valné shromáždění.....	17
1.3.2 Rada bezpečnosti.....	18
1.3.3 Poručenská rada.....	20
1.3.4 Mezinárodní soudní dvůr.....	20
1.3.5 Sekretariát.....	21
1.4 Členské státy.....	23
2. Generální tajemník.....	25
2.1 Funkce.....	26
2.2 Generální tajemník a Charta OSN.....	27
2.2.1 článek 7.....	27
2.2.2 článek 12.....	27
2.2.3 článek 20.....	27
2.2.4 článek 97.....	28
2.2.5 článek 98.....	28
2.2.6 článek 99.....	29
2.2.7 článek 100.....	30
2.2.8 článek 101.....	30
2.3 Volba.....	31
2.4 Generální tajemníci a jejich přínos.....	32
2.4.1 Trygve Lie.....	33
2.4.2 Dag Hammarskjöld.....	33
2.4.3 U Thant.....	34
2.4.4 Kurt Waldheim.....	34
2.4.5 Javier Pérez de Cuéllar.....	35
2.4.6 Boutros Boutros-Ghali.....	35
2.4.7 Kofi Annan.....	36

2.4.8 Ban Ki-Moon.....	36
3. Mírové operace.....	37
3.1 Pojem.....	37
3.2 Typologie.....	39
3.2.1 Dle Boutros-Ghálího.....	39
3.2.2 Dle Diehla, Druckmana a Walla.....	39
3.2.3 Dle generací.....	41
3.3 Mandát a velení mírové operace.....	42
3.4 Historie a změna charakteru mírových operací.....	42
4. Obecná úloha Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN.....	45
4.1 Preventivní diplomacie a různé role Generálního tajemníka.....	46
4.2 Návrh mírové operace.....	47
4.3 Prostředky a rozpočet pro mírovou operaci.....	48
4.4 Delegace pravomocí na Generálního tajemníka.....	49
4.5 Řízení, management a Úřad zvláštního zástupce.....	51
4.6 Generální tajemníci a jejich reformy mírových operací.....	52
4.7 Změna úlohy Generálního tajemníka v mírových operacích.....	53
5. Konkrétní případy mírových operací OSN a úloha Generálního tajemníka OSN.....	56
5.1 Situace na Blízkém východě.....	56
5.2 Krize v Kongu.....	58
5.3 Rwadnská genocida.....	59
5.4 Karibská krize.....	61
Závěr.....	64
Cizojazyčné resumé.....	69
Seznam použitých pramenů.....	70
Přílohy.....	78

Úvod

Téma diplomové práce „Úloha Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN“ jsem si zvolila z několika důvodů. Prvním z nich je můj kladný vztah ke studiu mezinárodního práva veřejného, které považuji za velice zajímavé a v dnešní době velmi důležité. V minulosti jsem si zkusila roli delegátky OSN v Pražském modelu Spojených národů a k celé problematice mám blízko. Výzvou pro mě byl fakt, že neexistuje jediná česká nebo cizojazyčná publikace, která by o celém předmětu komplexně pojednávala. Literatura, především zahraniční, se věnuje buď mírovým operacím nebo Generálnímu tajemníkovi samostatně, tudíž zpracování daného námětu je zajímavou záležitostí. Na své práci jsem pracovala i během studia na Aristotelově univerzitě v Řecku, které jsem absolvovala díky programu Erasmus a Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni. Měla jsem tedy možnost přístupu k celé řadě u nás nedostupných knih, článků a komentářů, které uvádím v seznamu použité literatury.

Na začátku práce jsem si vytýčila nejdůležitější body, které s danou problematikou souvisejí – Organizace spojených národů, teorie mírových operací, post Generálního tajemníka, konkrétní příklady mírových operací a úloha Tajemníka v nich. Tato hlavní témata jsem postupně rozdělila do kapitol, které se jim individuálně věnují, ukazují souvislost s celým předmětem práce a pomáhají ji vysvětlit.

První kapitola má pojednat o celé Organizaci spojených národů, o důvodu vzniku, o historických okolnostech, jejím účelu a smyslu, o právním zakotvení systému a členství států v Organizaci. Tato sekce bude určitě stežejní z toho důvodu, že nám nejen vysvětlí jednotlivé vztahy mezi hlavními orgány, které se též podílejí na mezinárodním míru a bezpečnosti, ale podá nám celkový obraz o chodu OSN a principech, kterými se řídí.

Náplní druhé kapitoly bude obecné postavení Generálního tajemníka OSN. Abychom pochopili jeho úlohu v mírových operacích, musíme poznat i jeho funkce, pravomoci a právní rámec, ve kterém se může pohybovat. Zmíníme zde i bývalé představitelky a jejich přínos Organizaci.

Třetí kapitola zpracovává teorii mírových operací. Nejdříve se věnuje samotnému pojmu a právně ho analyzuje. Důležité bude i dělení operací, jelikož v každém typu se

bude lišit i role Generálního tajemníka. Zjistíme, zda existuje určitá změna v charakteru mírových operací a po případě důvody, které to způsobily.

Postup Generálního tajemníka v případech ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti bude námětem pro čtvrtou kapitolu. Uvedeme si příklady, jaké role a postoje může Tajemník zvolit pro udržení míru. Ukážeme, jak bývalí představitelé tohoto postu změnili charakter mírových operací i úlohu Generálního tajemníka v nich.

Patá kapitola bude shrnutím a ukázkou realizace úlohy Generálních tajemníka v mírových operacích v praxi. Budou zde rozebrány konkrétní příklady akcí na zachování mezinárodního míru a bezpečnosti spolu s kooperací ostatních hlavních orgánů OSN, právními dokumenty, mezinárodní politickou situací a se zhodnocením mírové operace.

Diplomová práce je nejen zpracování daného tématu, ale rovněž souhrnem odpovědí na určité otázky týkající se této problematiky. V závěru nalezneme responze na samotný důvod a vznik úlohy Generálního tajemníka v mírových operacích, její právní zakotvení, příčiny změny role Tajemníka v nich a možnou evoluci jeho funkcí a pravomocí.

Pro lepší orientaci v celém textu a pro doplnění celé problematiky budou na konci práce připojeny přílohy se schématy systému OSN a hlavních orgánů, se seznamem mírových operací, jejich rozmístěním ve světě a zkratky jejich názvů.

1. Organizace spojených národů

Organizace spojených národů, zkráceně OSN, je mezinárodní organizace, která byla založena 26. června roku 1945 v San Franciscu. Po druhé světové válce se 50 zemí zavázalo k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, rozvíjení přátelských vztahů mezi národy, podpoře sociálního pokroku, lepší životní úrovni a lidských práv.¹

OSN je mezinárodní organizací mezivládní povahy s mezinárodně právní subjektivitou, kterou tvoří členské státy na základě ratifikace Charty OSN, jakožto zakládající mnohostranné smlouvy.²

O název této organizace se zasloužil americký prezident Franklin D. Roosevelt a poprvé byl použit v Deklaraci Spojených národů ze dne 1. ledna 1942 podepsané v San Franciscu. V tomto dokumentu se 26 států shodlo na názvu „Spojené národy“. Anglický název je „United Nations“, zkráceně UN.³

Nejedná se o světovou vládu ani zákonodárce, nýbrž o organizaci, která poskytuje pomoc při řešení mezinárodních konfliktů a problémů, které se týkají celého světa. Na dosažení všech cílů OSN se podílí přes 30 organizací známé jako systém OSN.⁴

Sídlo organizace nalezneme v New Yorku ve Spojených státech amerických. Na prvním zasedání Valného shromáždění OSN v Londýně roku 1946 se rozhodovalo mezi Philadelfií, Bostonem a San Franciscem. Díky finančnímu daru, který nabídl John D. Rockefeller jr., bylo přijato usnesení, které rozhodlo ve prospěch města New York a dne 24. října 1949 položil generální tajemník OSN Trygve Lie základní kámen devětatřiceti patrové budovy. Jedná se o mezinárodní území, které patří všem členským státům, má svoji vlajku, bezpečnostní agenturu a vlastní poštu.⁵

Organizace má tři další přidružená regionální ústředí. Ta jsou umístěna v Ženevě ve

---

¹ UN: *UN at a Glance* [online]. 2012, [cit. 29. února 2012] <http://www.un.org/en/aboutun/index.shtml>

² Malenovský, J.: *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2008, str. 146

³ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 3

⁴ United Nations: *Vše, co jste chtěli vědět o Spojených národech*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2010, str. 1

⁵ United Nations: *Vše, co jste chtěli vědět o Spojených národech*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2010, str. 4

Švýcarsku, ve Vídni v Rakousku a v Nairobi v Keni. Pomáhají OSN zastupovat zájmy a usnadnit diplomatickou činnost. Také pobírají exteritoriální privilegia. Nicméně pouze v ústředí v New Yorku nalezneme hlavní orgány OSN. Ostatní přidružené organizace k OSN se nacházejí v jiných městech.

Původně byly jako pracovní a oficiální jazyky OSN určeny angličtina a francouzština, které jsou i nadále jedinými pracovními jazyky Sekretariátu. Avšak oficiální jazyky byly rozšířeny o arabštinu, čínštinu, ruštinu a španělštinu, které jsou spolu s angličtinou a francouzštinou i pracovními jazyky Valného shromáždění a Ekonomické a sociální rady. Angličtina, francouzština, čínština, ruština a španělština jsou pracovními jazyky Rady bezpečnosti.⁶

Delegáti mohou mluvit na půdě OSN kterýmkoliv ze šesti oficiálních jazyků, které jsou při projevu simultánně tlumočeny. I většina dokumentů OSN je vydávána ve všech šesti jazycích. Nicméně delegáti mohou svůj projev přednést v jakémkoliv jiném jazyce, ale musí zabezpečit tlumočení či jej dát k dispozici v písemné podobě v jednom z oficiálních jazyků.

Usnesením Valného shromáždění A/107 ze dne 15. října 1946 byl přijat oficiální znak a vlajka organizace. Jedná se o bílý emblém zjednodušené mapy světa spolu se dvěma olivovými ratolestmi symbolizující mír na modrém podkladu. Modrá barva byla zvolena jako opak červené, barvy války.⁷

Všechny členské státy mají povinnost financovat organizaci, která žádné jiné příjmy nemá. Existuje dohodnutá stupnice, která vychází ze schopnosti země přispívat (z výše národního důchodu a z počtu obyvatel). Organizace hospodaří se dvěma rozpočty: první řádný rozpočet určený na činnost, chod centrály a pracovišť ve světě, a druhý je určen na mírové operace v konfliktních oblastech světa.⁸

1.1 Předchůdce – Společnost národů

Nacházíme se v období po první světové válce, v tehdejší době nazývané „Velkou válkou“, která se podepsala nejen na ztrátách na životech, ale i na smýšlení lidí o

---

⁶ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 5

⁷ UN General Assembly: *A/107, Official Seal and Emblem of the United Nations*, 15 October 1946

⁸ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 17

společné budoucnosti. Válka tvrdě dopadla i na civilní obyvatelstvo, jelikož vítězství vyžadovalo obrovské úsilí a finance. Z front se vrátil tzv. ztracená generace, muži, kteří už po válce nejsou schopni žít normálním životem, na jejich místa nastupují ženy, které se poprvé objevují na pracovních postech jako např. zdravotní sestřičky. Poprvé v historii vidíme tak masivní zapojení žen do průmyslové výroby a díky tomu roste i hnutí za emancipaci žen.

Co se týče států, tak Francii přivedlo ekonomické vyčerpání téměř k pádu. Velká Británie měla veliké potíže se zajištěním potravin pro své obyvatelstvo kvůli ponorkové válce. V Rusku došlo k revoluci. I v samotném Německu proběhly stávky, revoluce a opakované násilné pokusy k svržnutí mladé republiky.

Dne 18. ledna 1919 se v Zrcadlové síni ve Versailles sešli zástupci 27 vítězných zemí. Každý zde chtěl prosadit své, Francie chtěla získat své dominantní místo v Evropě a usilovala o bezpečnost vůči svému německému sousednímu státu. Velká Británie naopak prosazovala svou historickou snahu o udržení rovnováhy sil v Evropě, což předpokládalo příliš Německo neoslabovat, ale zároveň už nechtěla být tím tzv. „policistou Evropy“.⁹

Vystoupení amerického prezidenta Thomase Woodrowa Wilsona bylo klíčové k zrodu předchůdce OSN. Prezident Spojených států amerických přednesl své návrhy spravedlivého mírového urovnání, známé pod názvem „14 bodů“, které zahrnovaly odzbrojení, přestavbu Evropy na základě práva národů a mimo jiné založení mezinárodní organizace Spojených národů. Tato mezinárodní organizace měla zaručit mír pomocí platného práva, které by zavazovalo všechny členské státy, a mírové urovnání záležitostí.¹⁰

Podepsáním Versailleské mírové smlouvy dne 28. června 1919 došlo k vytvoření Společnosti národů. Dne 16. ledna 1920 se poprvé sešla na jednání v Paříži Rada Společnosti, což bylo šest dní před tím, než vzešla v platnost Versailleská mírová smlouva. Projekt Společnosti byl upřesněn roku 1920 v Ženevě, kam se přemístilo sídlo organizace a kde se 15. listopadu 1920 poprvé sešlo Shromáždění.¹¹

Sídlo organizace bylo tedy v Ženevě ve Švýcarsku. Co se týče oficiálních jazyků

---

⁹ Aldebert, J. a kol.: *Dějiny Evropy*. Praha: Argo, 1995, str. 328

¹⁰ Aldebert, J. a kol.: *Dějiny Evropy*. Praha: Argo, 1995, str. 328

¹¹ United Nations Office at Geneva: *League of Nations* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.unog.ch/80256EDD006AC19C/%28httpPages%29/17C8E6BCE10E3F4F80256EF30037D733?OpenDocument>

organizace, tak se uvažovalo o Esperantu, nicméně o tomto návrhu se nikdy nejednalo a oficiálními jazyky se staly angličtina, francouzština a španělština. Částečně hlavním symbolem se staly dvě pěticípé hvězdy orámované modrým pentagonem. Tento symbol měl představovat pět světových kontinentů a pět lidských ras. Původní název v angličtině byl „League of Nations“, nicméně do češtiny byl přeložen francouzský ekvivalent „Société des Nations“. Mezi zakládajícími členskými státy byla právě i tehdejší Československá republika.¹²

Základním dokumentem organizace byl Pakt Společnosti národů¹³, z jehož článků nejenom vyplývá organizační systém, ale i statut:

- *článek 8: Snížení výzbroje jednotlivých zemí na minimum v souladu s národní bezpečností a mezinárodními závazky.*

- *článek 11: Každá válka či hrozba války dotýkající se jednoho člena se týká celé Společnosti.*

- *článek 12: Každý spor mezi členy, který znamená ohrožení míru, musí být řešen arbitrážním soudem.*

- *článek 16: Jestliže se jen člen přes závazky dané Společnosti uchýlí k válce, je eo ipso posuzován tak, jako kdyby se dopustil válečného zločinu vůči všem ostatním členům Společnosti. Ti se zavazují okamžitě s ním přerušit veškeré obchodní či peněžní styky, zakázat veškeré styky mezi svými státními příslušníky a příslušníky státu, který pak porušil, a zastavit veškeré kontakty finanční, obchodní a osobní mezi příslušníky daného státu a příslušníky každého dalšího státu, ať už je členem Společnosti či nikoli. V takovém případě je Rada povinna doporučit různým zainteresovaným vládám početní stavy vojska, námořního i leteckého, kterými členové Společnosti přispějí každý ozbrojeným silám určeným k prosazení autority Společnosti. Každý člen společnosti, který se provinil porušením některého ze závazků plynoucích z paktu, může být vyloučen. O vyloučení se vyslovují hlasováním všichni ostatní členové Společnosti zastoupení v Radě.¹⁴*

Co se týče organizace Společnosti, hlavními orgány byly: Shromáždění, Rada a

---

¹² United Nations Office at Geneva: *League of Nations* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.unog.ch/80256EDD006AC19C/%28httpPages%29/17C8E6BCE10E3F4F80256EF30037D733?OpenDocument>

¹³ Pakt Společnosti národů

¹⁴ Pakt Společnosti národů

Sekretariát. Nicméně v praxi existovaly i dvě základní křídla organizace, jimiž byl Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti se sídlem v Haagu a Mezinárodní organizace práce.¹⁵

Sekretariát byl pod vedením Generálního tajemníka složen z expertů z různých oborů. Mezi hlavní sekce patřily: politická, finanční, ekonomická, komunikace a doprava, menšiny, administrace, zdraví a sociální věci, mezinárodní kancelář, právní, informační atd. Každá byla zodpovědná za celou práci Sekretariátu, organizovala setkání a konference, přičemž byly mezi sebou neustále ve spojení. Sekretariát připravoval agendu pro Radu a Shromáždění, informoval zprávami ze schůzí. Nejdříve byl počet pracovníků 75, po roce 1924 se zvýšil na 400 úředníků.¹⁶

Shromáždění bylo složeno ze všech zástupců členských států, kde bylo dovoleno, aby stát měl tři zástupce, ale platilo pravidlo „jeden stát - jeden hlas“. Náplní činnosti bylo rozhodování o nových členech, procedurální záležitosti Společnosti. Shromáždění tvořilo tzv. hlavní řídicí sílu. Scházelo se minimálně jednou za rok, a to první zářijové pondělí. Pokud však zde byla potřeba, bylo možné se sejít na mimořádném zasedání na základě žádosti členského státu. Shromáždění mělo svoji samostatnou strukturu v čele s prezidentem, a dále se rozdělovalo do specializovaných výborů.¹⁷

Rada byla typem exekutivního tělesa, které řídilo zájmy Společnosti. Nejdříve byla složena ze čtyř stálých členů - Velké Británie, Francie, Itálie, Japonska - a ze čtyř volených členů Shromážděním každé tři roky.¹⁸

Společnost zaštiťovala i ostatní samostatné organizace: Zdravotnickou organizaci, Komisi pro otroctví či Komisi pro uprchlíky.¹⁹

„Společnost národů byla první mezinárodní organizací, která si kladla za cíl propojit evropské státy a státy celého světa soustavou kolektivní bezpečnosti. Její vliv ale zůstal

---

¹⁵ Archer, C.: *International Organizations*. London: Routledge, 2001, str. 16

¹⁶ United Nations Office at Geneva: *League of Nations: Organization and establishment* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012]
<http://www.unog.ch/80256EDD006AC19C/%28httpPages%29/DC4AA21261EF9EE4C1256F31002C7B73?OpenDocument>

¹⁷ United Nations Office at Geneva: *League of Nations: Organization and establishment* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012]
<http://www.unog.ch/80256EDD006AC19C/%28httpPages%29/DC4AA21261EF9EE4C1256F31002C7B73?OpenDocument>

¹⁸ United Nations Office at Geneva: *League of Nations: Organization and establishment* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012]
<http://www.unog.ch/80256EDD006AC19C/%28httpPages%29/DC4AA21261EF9EE4C1256F31002C7B73?OpenDocument>

¹⁹ Archer, C.: *International Organizations*. London: Routledge, 2001, str. 14

omezen. Spojené státy americké, ač to byl právě jejich prezident Thomas Woodrow Wilson, který se zasadil o její vznik, nikdy do Společnosti nepřistoupily. Francie a Velká Británie využívala organizace převážně k vlastním zájmům. Poražené státy zpočátku do Společnosti vůbec nepatřily a Sovětský svaz vstoupil do organizace až v roce 1934, kdy už Společnost prakticky postrádala svoji mezinárodní úlohu. Důkazem její „neakceschopnosti“ je samotná druhá světová válka i události, které ji předcházely. „²⁰

Tato mezinárodní organizace stanovila nová pravidla mezinárodních vztahů, na politické realitě Evropy však nezměnila nic. Avšak její přínos a základ budoucí OSN byl nesmírný. Oficiálně Společnost národů zanikla v dubnu roku 1946.²¹

1.2 Charta OSN

Charta OSN je základním dokumentem organizace. Jedná se o soubor pravidel, která vysvětlují práva a povinnosti všech členských států a určují, co je třeba udělat, aby dosáhly cílu, jež si stanovily. Při rozšíření OSN o nového člena přijímá tento stát cíle a pravidla z Charty Organizace.²²

Činnost celé OSN se řídí zásadami, ze kterých vyplývá suverenita a rovnoprávnost všech členů. Ti se zavazují plnit své povinnosti z Charty Organizace, řešit mezinárodní spory mírovými prostředky bez ohrožování mezinárodního míru, bezpečnosti a spravedlnosti. Členské státy mají zakázáno vyhrožovat silou a použít ji proti ostatním. Rovněž se zavazují poskytnout Organizaci veškerou svou pomoc. Nepožívají oprávnění k vměšování se do otázek, které jsou výlučnou záležitostí jiného státu.²³

Celý dokument stanovil mimo jiné i organizaci OSN, pravomoci a funkce jednotlivých orgánů, procedurální pravidla atd. Jeho nedílnou součástí je i Statut Mezinárodního soudního dvora.²⁴

---

²⁰ Aldebert, J. a kol.: *Dějiny Evropy*. Praha: Argo, 1995, str. 330

²¹ United Nations Office at Geneva: *League of Nations: The end of the League of Nations* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012]

<http://www.unog.ch/80256EDD006AC19C/%28httpPages%29/BA9387B56BFAAFB4C1256F3100418C75?OpenDocument>

²² Informační centrum OSN v Praze: *Před 60 lety byla podepsána Charta OSN* [online]. 2005, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1082>

²³ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 5

²⁴ Charta OSN a Statut Mezinárodního soudního dvora

Změna Charty Organizace je možná pomocí hlasování ve Valném shromáždění. Je zapotřebí dvouřetinové většiny včetně všech stálých členů Rady bezpečnosti. K dnešnímu dni došlo k pozměnění třech článků, z toho u jednoho z nich dvakrát. Konkrétně se jedná o článek 27, článek 61 a článek 109.²⁵

Peter Malanczuk označuje ve své publikaci interpretaci základního dokumentu OSN jako problém: „*Není přehnané říci, že celou historii Spojených národů provází řada sporů ohledně správné interpretace Charty.*“²⁶ Je to dáno hned několika důvody. Prvním z nich je fakt, že dokument byl vypracován politiky s malou asistencí právníků. Dalším z nich jsou autentické různojazyčné texty v angličtině, francouzštině, ruštině, španělštině a čínštině, které mají být základem pro interpretaci (nicméně se nesmí zaměňovat s oficiálními jazyky Organizace). Ale jednání na konferenci v San Franciscu byla vedena pouze v angličtině a francouzštině, ostatní autentické texty jsou tedy pouhým překladem, při kterém došlo k mnoha rozdílům. V neposlední řadě by se jednalo i o samotnou problematiku jazyků, právních kultur atd.²⁷

V praxi se dále objevil problém, jestli tento zakládající dokument má být skutečně považován za chartu, nebo zda se jedná o ústavu či smlouvu. Nicméně dle mého názoru se jedná o dokument *sui generis*, jelikož vykazuje znaky Charty, tak konstituční i smluvní prvky.

Výčet funkcí a pravomocí v Chartě Organizace je podle Nigel D. White demonstrativní, protože v pozdější praxi se vyvinuly nové metody a oprávnění, které nejsou v základním dokumentu upraveny. Jedná se o tzv. dynamickou formu interpretace a tvorby práva v rámci ustanovení z Charty. Dle Vídeňské úmluvy o smluvním právu se vyvozuje, že následný souhlas a praxe jsou rovnocenné se základním právním pramenem, nesmí se tím ale změnit cíle, zásady a záměry.²⁸

---

²⁵ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 4

²⁶ Malanczuk, P.: *Akehurst's Modern Introduction to International Law. Seventh revised edition*. New York: Routledge, 1992, str. 364

²⁷ Malanczuk, P.: *Akehurst's Modern Introduction to International Law. Seventh revised edition*. New York: Routledge, 1992, str. 365

²⁸ White, N. D.: *The United Nations System. Toward International Justice*. London, Lynne Rienner Publishers: Inc., 2002, str. 38

1.3 Orgány OSN a jejich význam v otázkách mezinárodního míru a bezpečnosti

Spojené národy mají šest hlavních orgánů: Valné shromáždění, Radu Bezpečnosti, Ekonomickou a sociální radu, Poručenskou radu, Sekretariát OSN s Generálním tajemníkem a Mezinárodní soudní dvůr. Kromě posledního zmiňovaného orgánu, jehož sídlo nalezneme v Haagu v Nizozemsku, všechny ostatní sídlí v centrále v New Yorku. OSN disponuje dalšími 15 specializovanými agenturami, nazývanými anglicky UN Agencies, které úzce spolupracují v rámci systému OSN, ale jejichž působnost je autonomní.²⁹ Disponují tzv. přidruženým statutem k OSN a jsou samostatnými mezinárodními organizacemi. Mají samostatné členství, tudíž členství ve Spojených národech automaticky nezajišťuje členství v těchto agenturách. Pokrývají širokou škálu svou činností a zasahují do oblastí jako je zdraví, zemědělství, telekomunikace či meteorologie. K nejznámějším patří Světová zdravotnická organizace, WHO.³⁰

V neposlední řadě má OSN celkem 24 programů, fondů a dalších institucí, které jsou zodpovědné za široké spektrum oborů. Fondy a programy nejsou samostatnými členy, hovoříme o nich jako o tělesech OSN, anglicky UN bodies, které nemají samostatné členství. Na příklad v 50. letech vzniká UNDP, program OSN pro rozvoj a v 70. letech vznikla UNEP, což je program OSN zaměřující se na životní prostředí.³¹

1.3.1 Valné shromáždění

Valné shromáždění je hlavním jednacím orgánem OSN. Dle článku 9 Charty OSN je tvořeno zástupci všech členských států, z nichž každý stát disponuje jedním hlasem. Nicméně je možné, aby stát zde měl i více delegátů (z důvodů jednání v šesti hlavních výborech), ale pořad požívají pouze jeden hlas.

Rozhoduje se pomocí prosté většiny či dvoutřetinové většiny v závislosti na projednávané otázce. U agendy týkající se míru a bezpečnosti se rozhoduje dvoutřetinovou většinou.³²

Tento orgán má funkce a pravomoci zvažovat a činit doporučení v záležitostech týkajících se principů spolupráce při udržování světového míru a bezpečnosti včetně otázek odzbrojení a omezování zbrojení, jednat o otázkách týkajících se

---

²⁹ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 5

³⁰ United Nations: *Vše, co jste chtěli vědět o Spojených národech*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2010, str. 17

³¹ Informační centrum OSN v Praze: *Specializované agentury* [online]. 2005, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/>

³² Charta OSN

mezinárodního míru a bezpečnosti (pokud se sporem nezabývá jiný orgán OSN), prosazovat mírová řešení, zabývat se zprávami jiných orgánů OSN, předkládat doporučení k mírovému urovnání sporů. Dále do jeho kompetence spadá rozpočet OSN, iniciace studií a zpráv, kodifikace mezinárodního práva, otázky volby členů do jiných orgánů, atd.³³

Valné shromáždění se schází řádně nebo mimořádně v případě naléhavých situací, na žádost Rady bezpečnosti, většiny členských států či jednoho členu za předpokladu, že s tím většina souhlasí.³⁴

Po zahájení řádného zasedání následuje všeobecná rozprava, každý představitel státu má právo přednést své stanovisko, na které další reprezentanti mohou reagovat. Většina agendy je však projednávána v šesti hlavních výborech: Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost, Hospodářský a finanční výbor, Sociální, humanitární a kulturní výbor, Zvláštní výbor pro politické otázky a dekolonizaci, Administrativní a rozpočtový výbor, Právní výbor.³⁵

Výsledkem zasedání je rezoluce, rozhodnutí nebo usnesení. Usnesení nejsou právně závazná, ale vyjadřují převládající světový názor. Činnost OSN vychází z rezolucí a rozhodnutí Valného shromáždění, kterou vykonávají pověřené výbory a jiné orgány, Sekretariát a Generální tajemník a v neposlední řadě mezinárodní konference.³⁶

*„Především Valné shromáždění slouží jako prostor pro hledání konsensu při řešení složitých otázek i jako fórum, kde mohou členské státy předkládat podněty, vyjadřovat výhrady, znepokojení a vést diplomatická jednání.“*³⁷ Tato agenda se poté projednává v Prvním a Čtvrtém výboru.

1.3.2 Rada bezpečnosti

Rada bezpečnosti je hlavním zodpovědným orgánem OSN za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti.³⁸ Skládá se z patnácti členů, z nichž je pět stálých

---

³³ Charta OSN

³⁴ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 6

³⁵ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 7

³⁶ Malanczuk, P.: *Akehurst's Modern Introduction to International Law. Seventh revised edition*. New York: Routledge, 1992, str. 378

³⁷ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 63

³⁸ Malanczuk, P.: *Akehurst's Modern Introduction to International Law. Seventh revised edition*. New York: Routledge, 1992, str. 373

a deset volených.³⁹ Dle Charty OSN jsou stálými členy: Čína, Francie, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Spojené státy americké a Svaz sovětských socialistických republik (dnešní Ruská Federace). Nestálí členové se volí na dva roky podle geografického klíče. Každý členský stát má v tomto orgánu jednoho zástupce s jedním hlasem.⁴⁰ Pro rozhodnutí o zásadních otázkách, ne tedy procedurálních, je nutný souhlas devíti členů včetně stálých členů. Tím se rozumí pravidlo tzv. jednomyslnosti mocností, známé jako právo veta stálých členů. Pokud tedy jeden, popř. více z nich, nesouhlasí s daným návrhem rozhodnutí nebo rezoluce, může se zdržet hlasování či uplatnit právo veta.⁴¹

Tento orgán tedy při svém zasedání vydává závazná rozhodnutí. Může přijímat i donucovací opatření jako jsou např. sankce, embarga, zákazy, atd. Jedná se o významné nástroje pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.⁴²

Dle Charty OSN disponuje Rada Bezpečnosti mimo jiné těmito pravomocemi a funkcemi: „*udržuje mezinárodní mír a bezpečnost, vyzývá strany konfliktu, aby vzájemné spory řešily mírovou cestou, zabývá se konflikty a situacemi, jež by mohly vést k mezinárodnímu napětí, určuje, zda dochází k ohrožení míru či aktu agrese, vyzývá strany sporu k přijetí prozatímních opatření, podporovuje mírová řešení sporů, atd.*“⁴³

Pokud je Radě bezpečnosti předložen spor, tak nejprve na místo konfliktu může vyslat svůj tým, jmenovuje zvláštní zmocněnce nebo může požádat Generálního tajemníka o mediaci mírového jednání. Rovněž může vyslat své pozorovatele nebo mírové jednotky, aby zklidnily napětí v problematických oblastech sporu.⁴⁴

Jestliže spor vyústí v ozbrojený konflikt, Rada se snaží, aby byl co nejdříve ukončen, určuje podmínky příměří, podporuje mírový proces rozmístěním svých jednotek a sil v oblasti bojů, atd. Aby své rozhodnutí vynutila, má pravomoc použít donucovacích prostředků, které jsou zmíněny výše. Existují případy, kdy Rada povolila zásah vojenské síly, a to koalicím členských států nebo regionálním organizacím. K tomuto

---

³⁹ Conforti, B.: *The Law and Practice of the United Nations*. Third Revised Edition. Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2005, str. 61

⁴⁰ Charta OSN

⁴¹ Malanczuk, P.: *Akehurst's Modern Introduction to International Law. Seventh revised edition*. New York: Routledge, 1992, str. 374

⁴² United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 8

⁴³ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 8

⁴⁴ Informační centrum OSN v Praze: *Rada bezpečnosti. Funkce a pravomoci* [online]. 2005, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=184>

krajnímu jednání dochází až po neúspěšném vyčerpání všech mírových prostředků se současnou hrozbou agrese nebo pokud již došlo k narušení.⁴⁵

1.3.3 Poručenská rada

Jedná se o orgán, který byl ustanoven Chartou OSN v roce 1945. Navázalo se tak na podobný mandátní systém Společnosti národů. Jeho hlavní funkcí je vykonávat správu nad určenými oblastmi, které byly zařazeny do tzv. poručenské soustavy. Hovoříme převážně o dekolonizovaných územích, kde bylo potřeba vytvořit stabilní státy.⁴⁶

Poručenská rada se skládá ze stálých členů Rady bezpečnosti. Nicméně do roku 1994 splnila svůj účel a od té doby je již neaktivním orgánem. Avšak v procedurálních pravidlech je stanoveno, že se má opět sejít, pokud to bude situace vyžadovat. O svolání může rozhodnout předseda, většina členů, Valné shromáždění nebo Rada bezpečnosti.⁴⁷

Dle mého názoru Poručenská rada je také důležitým orgánem ve vztahu k mírovým operacím OSN, jelikož dekolonizovaná území jsou často problematickými státy s četným výskytem občanských válek, kam OSN byla nucena vyslat své mírové jednotky. Správa nad určenými oblastmi je též možným typem mírové operace, jelikož je nutné budoucí stát stabilizovat, dovést k demokratickým volbám, poté předat do rukou místní legitimní vlády a tím zajistit mezinárodní mír a bezpečnost do budoucna.

1.3.4 Mezinárodní soudní dvůr

Právním pramenem mezinárodního soudu je jeho statut, neoddělitelná součást Charty OSN, na který je odkazováno v článku 92 Charty. (Charta OSN) Hovoříme o ústředním soudním orgánu OSN, který byl zřízen roku 1945 a začal fungovat v dubnu roku 1946.⁴⁸

Skládá se z patnácti soudců, kteří jsou voleni na základě své kvalifikace. Funkční období trvá devět let s možností znovuzvolení. Nereprezentují svůj stát, pouze je zde snaha o zastoupení různých právních systémů světa. Není dovoleno, aby současně dva

---

⁴⁵ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 62

⁴⁶ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 11

⁴⁷ United Nations: *Trusteeship Council* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/en/mainbodies/trusteeship/>

⁴⁸ International Court of Justice: *The Court* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1>

a více soudců pocházeli ze stejného státu. Současně je zakázáno, aby soudci po dobu výkonu své funkce zastávali politický nebo administrativní post, či vykonávali jiné zaměstnání.⁴⁹

Zasedání je většinou plenární, avšak soud může pracovat i v tzv. komorách. U obou typů jsou výsledkem rovnocenné rozsudky.⁵⁰

„Do jeho pravomoci spadají všechny spory a otázky předložené členskými státy a dále záležitosti stanovené Chartou OSN nebo mezinárodními smlouvami a konvencemi.“⁵¹

Jeho úkolem je tedy vypořádat se v souladu s mezinárodním právem s právními spory, které mu byly členskými státy předloženy, a poskytovat poradní stanoviska. Na Mezinárodní soudní dvůr se může obrátit Rada bezpečnosti nebo Valné shromáždění s žádostí o posudek k jakékoliv právní otázce. K suplice o stanovisko podané jinými orgány OSN je zapotřebí souhlasu Valného shromáždění. Negativní vymezení pravomocí se týká případů soukromých osob, právních subjektů a mezinárodních organizací.⁵²

Na Mezinárodní soudní dvůr se obrátilo Valné shromáždění OSN v mírové operaci v Namibii. Mezinárodní soudní dvůr vydal své stanovisko, podle kterého Jižní Afrika má nadále vůči Namibii mezinárodní závazky a OSN by měla vykonávat dozorní funkce při její správě.⁵³

1.3.5 Sekretariát

Sekretariát je tvořen mezinárodními úředníky pracujícími po celém světě. V jeho čele stojí Generální tajemník OSN. Jedná se o orgán, který zajišťuje celkovou administrativu OSN, vypořádává se se všemi povinnostmi OSN od správy mírových operací, přes mediaci mezinárodních sporů, poskytování informací veřejnosti, organizování mezinárodních konferencí, až po překlad dokumentů do úředních jazyků OSN.⁵⁴

Zaměstnanci Sekretariátu mají zakázáno přijímat rozkazy od vlády nebo jiného orgánu

---

⁴⁹ Conforti, B.: *The Law and Practice of the United Nations*. Third Revised Edition. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2005, str. 121

⁵⁰ Statut Mezinárodního soudního dvora

⁵¹ Informační centrum OSN v Praze: *Mezinárodní soudní dvůr: Soudní pravomoci* [online]. 2005, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/?sub=190>

⁵² United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 12

⁵³ United Nations: *Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační ústředí OSN v Praze, 1993, str. 191

⁵⁴ Informační centrum OSN v Praze: *Sekretariát OSN* [online]. 2005, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.osn.cz/system-osn/sekretariat-osn/>

svého státu.⁵⁵ Jsou mezinárodními funkcionáři s oprávněním požívat výsady a imunity. Zodpovídají se pouze OSN, ke které mají služební poměr.⁵⁶ Pro interní záležitosti Sekretariátu byl zřízen speciální Správní tribunál.⁵⁷

Na oficiálních webových stránkách OSN je sdělena informace, že ke dni 30. června 2010 měl Sekretariát zhruba 44.000 zaměstnanců po celém světě. Kromě hlavního sídla v New Yorku, nalezneme významnou část aparátu v Addis Abedě, Bangkoku, Bejrútu, Ženevě, Nairobi, Santiagu a ve Vídni. Nicméně Sekretariát má své kanceláře po celém světě.⁵⁸

V současnosti OSN zaštiťuje celkem 15 mírových operací na všech kontinentech.⁵⁹ Jejich seznam je pro přehlednost uveden v příloze.

Sekretariát má své vnitřní členění, avšak zde budou stručně popsány pouze úřady a odbory související s mírovými operacemi, které budou následně zmíněny v dalších kapitolách. *Úřad pro právní otázky* se zabývá právní problematikou týkající se mezinárodního míru a bezpečnosti.⁶⁰ *Odbor pro politické otázky* je poradním orgánem Generálního tajemníka v oblasti udržování a obnovy míru. Monitoruje politický vývoj ve světě, zabývá se hrozícími či bezprostředními konflikty, pomáhá Generálnímu tajemníkovi v jeho preventivní diplomacii a mírotvorné činnosti.⁶¹ *Úřad pro odzbrojení* se především věnuje odzbrojení a zamezení šíření jaderných zbraní, zbraní hromadného ničení, biologických a chemických zbraní, nášlapných min a ručních palných zbraní. Spolupracuje hlavně s Prvním výborem Valného shromáždění. Avšak do jeho agendy patří i začlenění bývalých bojovníků do současné společnosti.⁶² *Odbor pro mírové operace* plánuje, připravuje a realizuje mírové operace OSN. Poskytuje tak politické a výkonné poradenství Generálnímu tajemníkovi v otázkách bezpečnosti.⁶³

---

⁵⁵ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 13

⁵⁶ Conforti, B.: *The Law and Practice of the United Nations*. Third Revised Edition. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2005, str. 108

⁵⁷ UN General Assembly: Resolution 351-IV of 24 November 1949

⁵⁸ UN Secretary-General's report: *Composition of the Secretariat A/65/350*

⁵⁹ United Nations: *Secretariat* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012]
<http://www.un.org/en/mainbodies/secretariat/>

⁶⁰ United Nations: *Office of Legal Affairs* [online]. 2010, [citováno dne 29. února 2012]
<http://untreaty.un.org/ola/>

⁶¹ United Nations: *Department of Political Affairs* [online]. 2010, [citováno dne 29. února 2012]
<http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/>

⁶² United Nations: *Office for Disarmament Affairs* [online]. 2010, [citováno dne 29. února 2012]
http://www.un.org/disarmament/HomePage/about_us/aboutus.shtml

⁶³ United Nations: *Department of Peacekeeping Operations* [online]. 2010, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/en/peacekeeping/about/dpko/>

1.4 Členské státy

V roce 1945 bylo zakládajících států 51, v současnosti je členských států celkem 193. Novým členem se dne 14. července 2011 stal Jižní Súdán.⁶⁴

OSN je jediná celosvětová organizace otevřená členstvím všem státům, které jsou ochotny přijmout povinnosti vyplývající z Charty OSN a odhodlané a schopné tyto povinnosti plnit. Nové členské státy přijímá Valné shromáždění na základě doporučení Rady bezpečnosti. Charta OSN rovněž stanovuje podmínky pro pozastavení členství nebo vyloučení státu. Jedná se o porušení zásad Charty OSN, článku 6 nebo článku 7, nicméně k takovému kroku dosud nedošlo.⁶⁵

Uznání nového státu je akt, který je v pravomoci ostatních států a vlád, nikoliv OSN. OSN nemá pravomoc uznávat nové státy, může je však přijmout za nového člena a to tak, že stát podá prostřednictvím Generálního tajemníka žádost o přijetí ve formě přihlášky a dopisu s formálním prohlášením, že přijímá závazky vyplývající z Charty OSN. Následně Rada bezpečnosti dostane přihlášku k projednání, kde pro přijetí musí být devět hlasů z patnácti, ale pokud i jen jeden ze stálých členů použije své právo veta, stát nebude přijat jako nový člen. Když však Rada bezpečnosti přijetí nového státu doporučí, předloží své rozhodnutí Valnému shromáždění, které návrh musí schválit dvoutřetinovou většinou hlasů, aby stát byl přijat. Členství je platné a účinné dnem přijetí rezoluce. Příkladem je rezoluce Valného shromáždění číslo 60/264 ze dne 28. června 2006, kdy bylo rozhodnuto o přijetí nového členského státu do OSN – Montenegro.⁶⁶

Při jednání OSN mohou být přítomny i státy, které nejsou členy OSN, ale zažádaly si o tzv. statut stálého pozorovatele.⁶⁷ Takovým případem je Svatá Stolica. Nicméně statut stálého pozorovatele mohou získat i státy, které sice nejsou členy OSN, ale vstoupily do některé ze specializovaných agentur, či přistoupily ke konkrétní multilaterální smlouvě. Tato praxe není popsána v Chartě OSN, avšak se jedná o

---

⁶⁴ UN General Assembly: A/65/L.84/Add.1 of 14 July 2011

⁶⁵ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 5

⁶⁶ UN General Assembly: Resolution 60/264 of 28 June 2006

⁶⁷ United Nations: *Permanent Observers: About Permanent Observers* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/en/members/aboutpermobservers.shtml>

mezinárodní zvyklost.⁶⁸

Od konce 60. let se otevírá struktura OSN pro nevládní organizace, které mohou na půdě OSN působit jako experti či informátoři. Tento jev se začal nazývat „systém včasného varování“, jelikož nevládní organizace často upozorňují OSN na to, co se děje v jednotlivých regionech.⁶⁹

V rámci ECOSOC byl zaveden i konzultativní status pro organizace, které se chtějí zúčastnit jednání Ekonomické a sociální rady. Jedná se zde hlavně o lidsko-právní a humanitární organizace, jmenovitě Mezinárodní výbor červeného kříže, Amnesty International a mnohé další.

V roce 2005 přijala Rada bezpečnosti rezoluci, že nevládní organizace mohou participovat na jednání Rady jako poradní experti.⁷⁰

Členství v OSN neznamena automatické členství ve všech orgánech organizace. Rada bezpečnosti má pět stálých členů a deset volených podle regionálního klíče. Dalším příkladem by byl Mezinárodní soudní dvůr, který se skládá z patnácti soudců. Uvedena může být Ekonomická a sociální rada, která původně byla složena z osmnácti členů, nyní díky rozšiřování členských států je složena z padesáti čtyř zástupců.⁷¹

---

⁶⁸ United Nations: *Permanent Observers: Non-member States and Entities* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/en/members/nonmembers.shtml>

⁶⁹ United Nations: *Permanent Observers: Intergovernmental Organizations* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/en/members/intergovorg.shtml>

⁷⁰ UN Security Council: Resolution 1631 of 17 October 2005

⁷¹ Charta OSN

2. Generální tajemník

Diplomat, obhájce, úředník, výkonný ředitel, symbol ideálů OSN a mluvčí všech obyvatel. Tím vším by se dala charakterizovat osoba Generálního tajemníka OSN.⁷²

Generální tajemník je veřejnou osobou jedinou svého druhu, tzv. sui generis. Můžeme ho označit jako nejvyššího správního úředníka OSN, ale ani tím nevystihneme jeho roli a význam.

Jak již bylo výše zmíněno, Generální tajemník má být symbolem ideálů OSN. Jelikož je de facto zástupcem každého z nás i celé Organizace, má být také spravedlivý, lidský a čestný. Má prosazovat ideály OSN, pro které byla založena a dodržovat zásady, na kterých stojí.

Z Charty nemůžeme vyvodit jakoukoliv požadovanou osobní kvalifikaci pro post Tajemníka. Z článku 100 můžeme akorát zjistit, že má být nezávislý na vlivu vlád členských států a jiných autoritách.⁷³ Měl by se distancovat od své regionální kultury a vnímání. Nicméně z rezoluce Valného shromáždění 11(I) vyplývá, že po skončení jeho mandátu, by neměl ihned přijmout politickou funkci ve svém státě.⁷⁴

I když tedy neexistuje právní pramen pro osobnost Tajemníka, můžeme všechny bývalé Generální tajemníky brát jako precedenty pro jejich budoucí nástupce. Každý muž, který vykonával tento post, byl jiný, a tím i rozšířil vlastnosti, které by další kandidát na Tajemníka měl nebo neměl mít.

Zajímavý je, z hlediska osoby Generálního tajemníka, i článek 8 Charty OSN, který říká, že jakoukoliv funkci v hlavních i jiných orgánech OSN může zastávat muž i žena a neexistují pro to žádná omezení. Tudíž Tajemníkem Organizace by mohla být i žena, ale v historii OSN k tomu nikdy nedošlo.

Velice zajímavý je vztah Generálního Tajemníka a Sekretariátu. Charta stanovuje, že Sekretariát je hlavním orgánem OSN, avšak to není identická instituce s Generálním tajemníkem, ani se nejedná o správní aparát Tajemníka. Když tedy nejsou stejní, nemohou se ani oddělovat. Sekretariát je monokratický orgán v čele s Generálním

---

⁷² United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 13

⁷³ Charta OSN

⁷⁴ UN General Assembly: Resolution 11(I) of 24 January 1946

tajemníkem.⁷⁵

2.1 Funkce

Generální tajemník má několik funkcí. Autoři publikací je řadí do různého počtu kategorií. Jedni tvrdí, že by se daly shrnout do čtyř hlavních oblastí. Za prvé, předkládá témata k projednání Valnému shromáždění nebo jinému orgánu OSN. Za druhé, upozorňuje Radu bezpečnosti na každou situaci, která podle jeho názoru může ohrozit mezinárodní mír. Za třetí, působí jako arbitr ve sporech mezi členskými státy. A za čtvrté, je mediátorem v mezinárodních vyjednávání.⁷⁶

Dle Komentáře k Chartě má Generální tajemník celkem osm funkcí. Je nejvyšším správním úředníkem Organizace, což znamená, že koordinuje záležitosti Sekretariátu a jiných hlavních orgánů OSN kromě Mezinárodního soudního dvora. Je oficiální předsedou Administrativní komise pro koordinaci, pobírá spoluodpovědnost za jednání mezi orgány OSN a specializovanými agenturami Organizace. Dále pak svolává schůze Rady bezpečnosti, Ekonomické a sociální rady, Poručenské rady a řádné i mimořádné jednání Valného shromáždění. Připravuje rozpočet pro OSN a je zodpovědný za celou finanční správu. Jeho další funkcí je registrace a publikace mezinárodních smluv, reprezentuje OSN jako celek a akredituje diplomatické představitele členských států.⁷⁷

Miroslav Potočný připisuje Generálnímu tajemníkovi funkce správní, diplomatické, ale i významné politické a hlavně „funkci důvěry“. Tajemník pro úspěšné plnění svých úkolů musí požívat důvěry členských států, především velmocí. Má povinnost plnit věci, které mu orgány OSN uloží. Zastupuje OSN při posudkovém řízení před Mezinárodním soudním dvorem i na různých mezinárodních konferencích.⁷⁸

Celý resort, funkce a pravomoci Tajemníka se od roku 1946 neustále vyvíjejí. Charta vytváří právní rámec, ve kterém se pohybuje, avšak výčet jeho práv a povinností je demonstrativní. Rozhodnutí Tajemníka mohou vytvářet i precedenty do budoucna. Tento jev je nejen v legislativě OSN ale v celém mezinárodním právu dle mého názoru velice žádoucí, jelikož evoluce celého světa zastavit nelze a dynamičnost

---

⁷⁵ Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994, str. 1021

⁷⁶ United Nations: *Vše, co jste chtěli vědět o Spojených národech*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2010, str. 22

⁷⁷ Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994, str. 1023

⁷⁸ Potočný, M.: *OSN 1945 – 1960*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960, str. 81

mezinárodního práva tím pomáhá řešit nové situace.

2.2 Generální tajemník a Charta OSN

Nyní se blíže podíváme na základní ustanovení o Generálním tajemníkovi v Chartě OSN, které nalezneme již v článku 7, článku 12 a článku 20 Charty OSN, avšak nejdůležitější je samozřejmě kapitola XV.

2.2.1 článek 7

Článek 7 Charty OSN je prvním bodem, kde se zmiňuje Sekretariát jako hlavní orgán OSN spolu s Valným shromážděním, Radou bezpečnosti, Hospodářskou a sociální radou, Poručenskou radou a Mezinárodním soudním dvorem.

Použití tohoto ustanovení je důležité i pro výklad Statutu Komise pro mezinárodní právo, kde je uvedeno, že hlavní orgány OSN předkládají návrhy mnohostranných konvencí Komisi, která je pak zvaží. Jedním z těch, kteří mají tuto pravomoc, je tedy i Generální tajemník.⁷⁹

2.2.2 článek 12

„Generální tajemník zpraví za souhlasu Rady bezpečnosti Valné shromáždění na každém zasedání o všech věcech týkající se udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, kterými se Rada bezpečnosti zabývá, a podobně ihned zpraví Valné shromáždění nebo, jestliže nezasedá, členy Organizace spojených národů, jakmile se Rada bezpečnosti přestane takovou věcí zabývat.“⁸⁰

Z tohoto ustanovení vyplývá, že tajemník má nejen povinnost informovat navenek, ale i uvnitř Organizace. Sehrává zde i jakousi roli prostředníka mezi všemi orgány OSN. Je zodpovědný za svou sdělovací funkci. Nicméně k tomuto jednání je důležitý souhlas od Rady bezpečnosti. Pokud Rada uzná, že dosud není vhodná doba pro rozšíření informace, nedá ještě Tajemníkovi souhlas se zveřejněním.

2.2.3 článek 20

Článek 20 Charty OSN říká: *„Valné shromáždění se schází k pravidelným zasedáním ročním, a kdykoli toho poměry vyžadují, k zasedáním zvláštním. Zvláštní zasedání*

---

⁷⁹ Schwebel, S. M.: *The Secretary-General of the UN: His Political Powers and Practice*. Cambridge: Harvard University Press, 1952, str. 47

⁸⁰ Charta OSN

*svolává Generální tajemník na žádost Rady bezpečnosti nebo většiny členů Organizace spojených národů.*⁸¹

Zvláštní zasedání máme dvojího typu. Buď zasedání řádné nebo pohotovostní. Pro oba druhy zvláštního zasedání platí, že je o ně může požádat Rada bezpečnosti, většina členů OSN nebo Valné shromáždění, a svolává je Generální tajemník.⁸²

2.2.4 článek 97

*„Sekretariát se skládá z Generálního tajemníka a zaměstnanců, jež bude Organizace potřebovat. Generálního tajemníka jmenuje Valné shromáždění na doporučení Rady bezpečnosti. Je hlavním správním úředníkem.*⁸³

Tento článek potvrzuje fakt, že Generální tajemník je součástí Sekretariátu, ale zároveň není zaměstnancem OSN. Je tu naznačeno dělení Sekretariátu a jeho hierarchie, kde v čele celého aparátu stojí právě Tajemník. Kdybychom měli nalézt vhodný termín v českém právu popisující Generálního tajemníka jako správního úředníka, který ale není ve vztahu pracovněprávním vůči Sekretariátu i OSN, dalo by se říci, že vykonává tzv. veřejnou službu. O tom svědčí i fakt, že do své funkce je dosazen jmenováním a složením slibu.

Ustanovení, že Tajemník je hlavním správním úředníkem, se nevztahuje pouze na Sekretariát, ale i na celé OSN. Jeho postavení by se graficky dalo zobrazit jako množina protínající všechny orgány OSN. Sekretariát ani Generální tajemník není jediným hlavním orgánem OSN, ale je onou množinou protínající všechny ostatní hlavní orgány, ale i ty ostatní. Tajemník a jeho aparát zajišťují komunikaci mezi nimi.

2.2.5 článek 98

Článek 98 Charty OSN Generálnímu tajemníkovi dává hned několik funkcí a povinností: *„Generální tajemník působí v této funkci na všech schůzích Valného shromáždění, Rady bezpečnosti, Hospodářské a sociální rady i Poručenské rady a vykonává všechny ostatní úkoly, které mu tyto orgány svěří. Generální tajemník podává Valnému shromáždění výroční zprávu o činnosti organizace.*⁸⁴

Nejdůležitějším faktem je, že Generální tajemník může vykonávat úkoly, které nemá

---

⁸¹ Charta OSN

⁸² Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994, str. 374

⁸³ Charta OSN

⁸⁴ Charta OSN

stanovené v Chartě OSN, ale přesto mu je do pravomoci v konkrétním případě svěří jiný hlavní orgán Organizace. Nejčastěji se jedná o administrativu, technické věci, ale i jiné úkoly. Příkladem by mohla být Rezoluce 505 Rady bezpečnosti ze dne 26. května 1982, kdy byl Generální tajemník Javier Pérez de Cuéllar požádán, aby uklidnil spor o Falklandy.⁸⁵ V roce 1954 byl Valným shromážděním požádán Dag Hammarskjöld, aby se pokusil o vyjednání propuštění 11 letců a dalších zajatců Čínské lidové republiky. Zmocnění na základě tohoto ustanovení v Chartě bylo také využito již v Suezské krizi a v případě Konga.

Výroční zpráva je dokument, kde Generální tajemník pozitivně nebo negativně hodnotí OSN, její chod, činnost a situaci. Záleží na každém představiteli tohoto postu, jak celou zprávu pojme. Může jím pouze na daný neúspěch poukázat, nebo může ostatní orgány a členy OSN vyzvat k nápravě a zlepšení.

2.2.6 článek 99

„Generální tajemník může upozornit Radu bezpečnosti na každou věc, která podle jeho názoru může ohrozit udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.“⁸⁶

Toto ustanovení díky dvěma pojmům dává Tajemníkovi neobvykle rozsáhlé pravomoci. Za prvé „může upozornit, za druhé“, „na každou věc“. Upozornit Tajemník může a nemusí. Není to zde stanoveno jako povinnost, ale jako jeho právo, což je důležité pro praxi. Nicméně Generální tajemník, jakožto součást OSN, musí naplňovat její funkci a pilíře obsažené v Chartě, a Organizace byla mimo jiné zřízena i pro udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, tudíž na základě tohoto nadřazeného principu a dle mého názoru, Generální tajemník musí upozornit Radu bezpečnosti na každou věc, která může ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost, nebo musí sám učinit jiná opatření k zabezpečení situace, pokud je zde časová nouze.

Aby Generální tajemník vůbec mohl upozornit Radu, musí neustále sledovat situaci ve světě. Tímto se de facto odkazuje na tzv. preventivní diplomacii, která spadá do kompetence Generálního tajemníka.

Článek 99 Charty OSN byl formálně použit pouze několikrát. Na jeho základě Trygve Lie v červnu 1950 upozornil Radu bezpečnosti na situaci v Koreách, odvolával se na něj Dag Hammarskjöld při krizi v Kongu v roce 1960 a Kurt Waldheim při okupaci

---

⁸⁵ UN Security Council: Resolution 505 of 26 May 1982

⁸⁶ Charta OSN

americké ambasády v Teheránu roku 1979.⁸⁷

2.2.7 článek 100

„1. Generální tajemník a zaměstnanci, vykonávající své povinnosti, nebudou žádat ani přijímat pokyny od žádné vlády ani od kterékoli jiné moci vně Organizace. Vystříhají se každého jednání, které by se neslučovalo s jejich postavením mezinárodních úředníků odpovědných pouze Organizaci.“⁸⁸

Generální tajemník a zaměstnanci Sekretariátu mají být apolitičtí a své povinnosti vykonávat pouze na základě svého vzdělání. Dle mého názoru, toto ustanovení zakládá povinnost externí izolace Sekretariátu od vlád států. Zde se požaduje, aby úředníci nevykonávali svou funkci na základě svého politického rozhodnutí či vládního příkazu. Tento článek zbavuje úředníky Sekretariátu zodpovědnosti úředníků vůči svým státům, ale zavazuje je k odpovědnosti vůči samotné Organizaci.

„2. Každý člen organizace se zavazuje, že bude dbát výlučné mezinárodní povahy úkolů Generálního tajemníka a zaměstnanců a že se nebude snažit, aby na ně při vykonávání jejich úkolů působil.“⁸⁹

Zde nalezneme ustanovení o interní izolaci úředníků od státníků členských států. Tímto článkem jsou úředníci chráněni před zásahy členských delegací, které na ně nesmí při výkonu jejich úkolů působit. Vyplývá z toho přímý zákaz pro ostatní členy orgánů OSN, aby neovlivňovali nebo se nevměšovali do práce úředníků.

2.2.8 článek 101

„1. Zaměstnance jmenuje Generální tajemník podle předpisů stanovených Valným shromážděním.“⁹⁰

Jedná se o odkazující ustanovení na procedurální pravidla Valného shromáždění, přičemž důležitá je zde autonomie Generálního tajemníka při výběru svého týmu úředníků.

„2. Vhodní zaměstnanci se natrvalo přidělí Hospodářské a sociální radě, Poručenské radě a podle potřeby i jiným orgánům Organizace. Tito zaměstnanci tvoří součást

---

⁸⁷ Bernhardt, R.: *Encyclopedia of Public International Law*. Volume four. Amsterdam: North-Holland, 2000, str. 1066

⁸⁸ Charta OSN

⁸⁹ Charta OSN

⁹⁰ Charta OSN

Sekretariátu. ⁹¹

Tento článek potvrzuje předchozí výklad, kde je zmíněna funkce Sekretariátu jako aparátu, který propojuje ostatní orgány nejenom pomocí plnění úkolů a zajišťování věcí, ale i díky tomu, že zaměstnanci Sekretariátu jsou trvale přiděleni i k ostatním radám vyjma Rady bezpečnosti.

„3. Při přijímání zaměstnanců a stanovení jejich služebních podmínek je třeba se řídit především nutností zajistit co nejvyšší úroveň výkonnosti, znalosti a bezúhonnosti. Je třeba náležitě dbát toho, aby zaměstnanci byli vybíráni na zeměpisné základně co nejširší.“ ⁹²

Článek nám blíže vymezuje klíč pro přijímání zaměstnanců. Pravidlo je nejenom regionálního charakteru, kde se klade za cíl mít co nejrozumnější aparát úředníků, ale je zde požadavek na jejich efektivitu práce, vzdělanost a beztrestnost. Sekretariát má za úkol zajistit pracovní podmínky pro dodržení těchto kritérií.

2.3 Volba

Právní rámec pro volbu Generálního tajemníka OSN vytváří Charta OSN, konkrétně článek 92, kde je uvedeno, že Generálního tajemníka jmenuje Valné shromáždění na základě doporučení Rady bezpečnosti. ⁹³

Nicméně zde nenalezneme ustanovení, které by pojednávalo o délce funkčního období, o možnosti znovuzvolení, o rezignaci, typu zasedání Rady bezpečnosti při výběru kandidáta a vydávání doporučení. Tato právně neupravená instituce zůstala tedy na orgánech OSN, aby se s tím vypořádaly na základě svých legislativních pravomocí. Tyto mezery v Chartě vyplňují rezoluce Valného shromáždění, konkrétně rezoluce A/RES/11(I) z 24. ledna 1946, která stanovuje délku funkčního období na 5 let, možnost znovuzvolení a tajnou nominaci a volbu. ⁹⁴ Otázka rezignace není řešena a ponechává se na praxi. ⁹⁵

Volba Generálního tajemníka je dvoukolová. Nejprve Rada bezpečnosti vydá doporučení, poté se hlasuje ve Valném shromáždění. Jelikož OSN je přímým následovníkem Společnosti národů, mají někteří za to, že Generální tajemník je volen

---

⁹¹ Charta OSN

⁹² Charta OSN

⁹³ Charta OSN

⁹⁴ UN General Assembly: Resolution 11(I) of 24 January 1946

⁹⁵ Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994, str. 1027

Radou bezpečnosti, ale je nutný i souhlas většiny Valného shromáždění, jak bylo stanoveno v základním dokumentu Společnosti v článku 6.⁹⁶

Hans Kelsen poukazuje, že použitá terminologie v článku 97 Charty je chybná. Jedná se o pojem „jmenování“ a „doporučení“. „Jmenování“ má být nahrazeno volbou a odkazuje na terminologii užívanou v Statutu Mezinárodního soudního dvoru. Co se týče „doporučení“, Kelsen tvrdí, že je to určující část volebního procesu a nepobírá na významu pouhého návrhu.⁹⁷

Doporučení Rady bezpečnosti probíhá na tajném zasedání. Právně je upraveno nejen v Chartě a v rezoluci Valného shromáždění zmíněné výše, ale i v Jednacím řádu Rady bezpečnosti.⁹⁸

Stálí členové mohou i při rozhodování použít svoje právo veta, z čehož vyplývá, že doporučený kandidát na Generálního tajemníka, musí být schválen všemi stálými členy.

Prezident Rady bezpečnosti informuje dopisem Prezidenta Valného shromáždění o jejich rozhodnutí. Kopie dopisu je též doručena vybranému kandidátovi. Vyjadřuje i naději, že kandidát volbu akceptuje.

Pravidlo 141 Jednacího řádu Valného shromáždění vytváří procedurální rámec pro jmenování Generálního tajemníka. Stanovuje, že Shromáždění musí vzít v potaz doporučení Rady, aby hlasování proběhlo tajně. Pokud většina kandidáta zvolí, musí budoucí Generální tajemník na slavnostní inauguraci složit slib a tím je konečně jmenován do své funkce.⁹⁹

2.4 Generální tajemníci a jejich přínos

Každý Generální tajemník, kterého OSN měla, se své role zhostil svým vlastním způsobem. Je to dáno nejen růzností států, odkud pocházeli, odlišnou výchovou, jiným

---

⁹⁶ Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994, str. 1024

⁹⁷ Kelsen, H.: *The Law of the United Nations: A Critical Analysis of Its Fundamental Problems*. New York: Praeger Publisher, 1950, str. 296

⁹⁸ Provisional Rules of Procedure of the Security Council as amended Dec. 21, 1982, UN Doc. S/96/Rev. 7

⁹⁹ Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994, str. 1027

vzděláním, ale i osobností každého z nich, a hlavně dobou, ve které svou funkci vykonávali.

Lord Gladwyn Jebb byl prozatímním vykonavatelem postu Generálního tajemníka OSN v období od 24. října 1945 do 1. ledna 1946. Byl de facto jediným Generálním tajemníkem, který pocházel ze státu stálého člena Rady bezpečnosti, konkrétně ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Byl jmenován Přípravnou komisí pro OSN.¹⁰⁰

2.4.1 Trygve Lie

Trygve Lie z Norska byl prvním Generálním tajemníkem OSN. Svou funkci vykonával od 1. února 1946 do 10. listopadu 1952.¹⁰¹ Lie podporoval založení Izraele a Indonésie, pracoval na příměří v Kašmíru a byl proti vstupu Španělska do OSN. Byl kritizován za nezvládnutí situace ve věci Berlínské blokády. Zastával se členství Čínské lidové republiky v OSN po vyhnání nacionalistické vlády na Taiwan, říkal, že jediné tato Čína může mít plně členství v Organizaci. Podařilo se mu zneprátnit si Sovětský svaz hned díky několika svým postojům: podporoval Jižní Koreu v Korejské válce a snažil se o stažení sovětských vojsk z Íránu. Sovětský svaz vetoval jeho znovuzvolení, nicméně i přes chybějící doporučení Rady bezpečnosti Valné shromáždění prodloužilo jeho funkční období na další tři roky. „*Tento protiprávní postup anglo-americké většiny ve Valném shromáždění vyvolal ostré protesty u řady delegací, především socialistických.*“¹⁰² Pod tlakem i na základě obvinění senátorem Josephem McCarthym z USA odstoupil ze svého postu v listopadu roku 1952.

2.4.2 Dag Hammarskjöld

Dne 10. dubna 1953 nastoupil Dag Hammarskjöld ze Švédska do funkce Generálního tajemníka v době vrcholící Studené války. Zasloužil se o participaci Svaté Stolice při jednání OSN, o propuštění amerických rukojmí zadržovaných při Korejské válce a upozorňoval na situaci mezi Jordánskem a Libanonem. Podporoval USA v maďarské otázce a zvláště se snažil o zařazení problematiky Laosu na jednání Rady. Potočný ve

---

¹⁰⁰ Janus Library Cambridge: *The Papers of 1st Lord Gladwyn* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://janus.lib.cam.ac.uk/db/node.xsp?id=EAD%2FGBR%2F0014%2FGLAD>

¹⁰¹ United Nations: *Archives and Records Management Section: UN Secretary-General Trygve Halvdan Lie* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://archives.un.org/ARMS/node/77>

¹⁰² Potočný, M.: *OSN 1945 – 1960*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960, str. 80

své publikaci poukazuje na protiprávně ustanovený podvýbor pro Laos, který nakonec došel k závěru, že k žádné agresi zde nedošlo. I přes toto se tam sám Hammarskjöld vydal.¹⁰³ Roku 1956 vytvořil plán pro rozmístění pohotovostních jednotek OSN na obou stranách Suezské krize, který později schválilo Valné shromáždění ve své rezoluci 1001 (ES/I) ze dne 7. listopadu 1956.¹⁰⁴

Za jeho funkce došlo k oficiálně první mírové operaci OSN, a to v roce 1956 v Sinaji. Byl nominován na Nobelovu cenu za mír, ale zemřel při letecké havárii a cena mu byla udělena posmrtně.¹⁰⁵

2.4.3 U Thant

Prvním asijským Generálním tajemníkem byl U Thant z Burmy (Myanmar). Post vykonával dvě volební období od 30. listopadu 1961 do 31. prosince 1971. Segrál významnou roli v Karibské krizi, kde otevřeným dopisem vyzval jak Kennedyho, tak Chruščova k mírovému řešení hrozícího ozbrojeného konfliktu a navštívil i samotného Castra. Připisují se mu zásluhy za konec občanské války v Kongu. V roce 1965 byl pověřen Radou bezpečnosti, aby se pokusil dojednat mír mezi Pákistánem a Indií.¹⁰⁶

Byl však kritizován za stažení vojsk OSN ze Sinaje roku 1967. Během jeho postu došlo k Šestidenní válce Izraele s arabskými státy, k Pražskému jaru, k následné sovětské invazi do Československa a k počátku zrodu státu Bangladěš.

2.4.4 Kurt Waldheim

Rakouský neúspěšný kandidát na prezidenta byl Generálním tajemníkem od roku 1972 po dvě volební období. Hned na začátku své funkce znovu započal vyjednávat s Řeckem a Tureckem ohledně Kyperské otázky. Pořádal mnoho mezinárodních konferencí, např. Mezinárodní konference na mořské právo roku 1974 ve Venezuele. Byl prvním Generálním tajemníkem, který navštívil Severní Koreu. Letěl i do Íránu, aby dojednal propuštění amerických rukojmí z Teheránu, ale jeho návštěva byla odmítnuta. Během jeho postu došlo k masakru izraelských olympioniků

---

¹⁰³ Potočný, M.: *OSN 1945 – 1960*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960, str. 82

¹⁰⁴ UN General Assembly: Resolution 1001 (ES/I) of 7 November 1956

¹⁰⁵ United Nations: *Archives and Records Management Section: UN Secretary-General Dag Hammarskjöld* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://archives.un.org/ARMS/Dag-Hammarskj%C3%B6ld>

¹⁰⁶ Chesterman, S.: *Secretary or General?: The UN Secretary-General in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, str. 24

v Mnichově.¹⁰⁷ Diplomatically byl na Blízkém východě zastíněn Henry Kissingerem, tajemníkem Spojených států amerických. Jeho druhé volební období skončilo roku 1981, poté opět kandidoval na prezidenta Rakouska a uspěl. Stín na úspěchy Waldheima vrhá jeho údajná nacistická minulost.¹⁰⁸

2.4.5 Javier Pérez de Cuéllar

V období 1982 až 1991 funkci zastával Javier Pérez de Cuéllar z Peru. Již ve své první každoroční zprávě pro Valné shromáždění upozornil na problematiku článku 99 Charty OSN, který vidí jako velice omezující pro rychlý zásah Generálního tajemníka v důležitých otázkách mezinárodního míru a bezpečnosti. Požadoval lepší pozici a širší kompetenci Tajemníka, aby mohl předcházet vyústění konfliktů v ozbrojený boj. Poukazoval i na situace, které jeho předchůdce donutili překročit rámec, který článek dává, aby mohli zajistit mírové řešení střetů.¹⁰⁹

Za doby svého aktivního působení musel čelit mezinárodnímu konfliktu na Blízkém východě, překonání Studené války a války v Perském zálivu. Byl mediátorem mezi Argentinou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska ve válce o Falklandy. Snažil se o nastolení míru ve Střední Americe. Zasáhl v otázce nezávislosti Namibie a konfliktu mezi Západní Saharou s Marokem.

2.4.6 Boutros Boutros-Ghali

Šestý Generální tajemník byl původem z Egypta. Funkci vykonával pouze jedno volební období, a to od roku 1992 do roku 1996. Boutros-Ghali kladl velký důraz na řešení konfliktů mírovými prostředky, preventivními aktivitami a navrhl Agendu pro mír. Již před svým zvolením na post Generálního tajemníka sehrál významnou roli v mírovém jednání mezi egyptským prezidentem a izraelským předsedou vlády v roce 1991.¹¹⁰

Nejvíce je kritizován za nezvládnutí situace ve Rwandě, a v občanské válce v Angole a především v Jugoslávii, o kterých bude pojednáno v jiné kapitole této práce.

---

¹⁰⁷ United Nations: *Kurt Waldheim: Fourth United Nations Secretary-General* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/Overview/SG/sg4bio.html>

¹⁰⁸ The New York Times: *Kurt Waldheim dies at 88; ex-UN chief hid Nazi past* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.nytimes.com/2007/06/14/world/europe/14iht-waldheim.3.6141106.html>

¹⁰⁹ Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994, str. 1056

¹¹⁰ Chesterman, S.: *Secretary or General?: The UN Secretary-General in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, str. 27

2.4.7 Kofi Annan

Kofi Annan z Ghany byl nástupcem Boutrose-Ghalih, kterého při jeho znovuzvolení vetovaly Spojené státy americké. Kofi Annan je jedním z nejvýznamnějších Generálních tajemníků OSN. Za své činy získal i Nobelovu cenu. Ve funkci setrval dvě volební období, tj. od roku 1997 do roku 2006. Nejenže musel čelit takovým otázkám udržení míru v případě invaze do Iráku nebo otázce Dafuru, ale též poukazoval na kontroverzní témata typu HIV/AIDS, práva muslimských žen, atd. Jeho přínosem pro celou Organizaci byly i jeho návrhy pro lepší fungování celé OSN.

Reformy byly administrativní i organizační. Kofimu Annanovi se podařilo prosadit zavedení nového postu náměstka generálního tajemníka. Další návrh se týkali posilování OSN a změny orientace práce Organizace s ohledem na Deklaraci tisíciletí z roku 2000. Generální tajemník vytvořil nový úřad pro Zvláštního poradce pro Afriku. Mírové operace byly přizpůsobeny novým potřebám, snižoval se totiž počet konfliktů mezi státy, ale stupňovalo se napětí uvnitř a docházelo častěji k občanským válkám. V roce 1999 Annan navrhl iniciativu Global Compact, která měla propojit členské vlády, soukromé korporace a prostřednictvím tohoto partnerství dosáhnout dodržování univerzálně uznávaných principů v oblasti lidských práv, životního prostředí a zaměstnanosti.¹¹¹

2.4.8 Ban Ki-moon

Současný Generálním Tajemníkem je Ban Ki-moon z Jižní Korey. Do funkce nastoupil roku 2007 a momentálně vykonává své druhé volební období. Potýká se s problémy nukleární hrozby, ekologickými katastrofami, mezinárodním terorismem, zbraněmi hromadného ničení a v neposlední řadě zločiny proti lidskosti. Kritickými oblastmi pro mír a bezpečnost je nadále Dafur a Blízký Východ, konkrétně Izrael, Egypt, Jordánsko, Západní břeh Jordánu, Libanon, Saudská Arábie, Pásmo Gazy a Írán. Roku 2011 došlo k tzv. Arabskému jaru a v tuto chvíli je velice kritická otázka Sýrie.¹¹²

---

¹¹¹ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 17

¹¹² CNN, Sterling, J.: *Activists: No signs Syria carrying out peace plan* [online]. 2012, [citováno dne 28. března 2012] <http://edition.cnn.com/2012/03/28/world/meast/syria-unrest/index.html>

3. Mírové operace

Mírové operace jsou jedním z nástrojů OSN na udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Patří k jejím nejznámějším aktivitám. O jejich důležitosti svědčí i to, že mírové síly Organizace byly oceněny Nobelovou cenou za mír v roce 1988.¹¹³

Samotná Organizace nemá vlastní armádu. Dle článku 43 Charty OSN, se členské státy zavazují poskytnout Radě bezpečnosti ozbrojené síly, pomoc a zařízení.¹¹⁴

Personál je nejen vojenský, ale také policejní a civilní.

Obecně rozlišujeme dva druhy operací: pozorovatelské mise a mírové mise. Pozorovatelé nejsou ozbrojeni a vojáci mírových jednotek mají pouze lehké zbraně pro případ sebeobrany. Mírotvůrce rozeznáme podle modrých přileb či baretů a znaků OSN, avšak jsou oblečeni do uniforem svých národních armád. Sice slouží pod vlajkou OSN, ale velení zůstává státům. Celá mise podléhá příkazům OSN.¹¹⁵

Mírové operace jsou reakcí na vážné vojenské nebo humanitární krize. Organizace spojených národů se nejen snaží řešit nastalou krizi, ale i poskytnout pomoc lidem. „*OSN od svého vzniku již mnohokrát pomohla zabránit tomu, aby spory přerostly ve válečné konflikty, a přesvědčila zneprátelené strany, aby daly přednost jednacímu stolu před zbraněmi.*“ Jestliže ozbrojený konflikt již propukl, byla připravena, aby pomohla vyjednat mír. Za celou svoji existenci bylo s její podporou ukončeno mnoho sporů a válek.¹¹⁶

3.1 Pojem

Pojem mírových operací nikde v Chartě OSN přesně nenalezneme. Celá organizace byla založena tak, aby spory řešila mírovými rezolucemi. Generální tajemník Dag Hammarskjöld si uvědomil, že pouhé vyjednávání a mediace nebudou k udržení míru stačit, a tak zavedl termín mírové operace, ve kterém viděl další úlohu OSN jako kvazi-armádu bez použití síly.¹¹⁷ Přiřadil ho do tzv. „šest a půlté kapitoly“, jelikož

---

¹¹³ United Nations: *Peace-keeping*. New York: United Nations Department of Public Information, 1996, str. 6

¹¹⁴ Charta OSN

¹¹⁵ United Nations: *Vše, co jste chtěli vědet o Spojených národech*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2010, str. 29

¹¹⁶ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 61

¹¹⁷ Findlay, T.: *The use of force in UN peace operations*. New York: Sipri Oxford University Press, 2002, str. 1

mírové operace musí probíhat v souladu s kapitolou VI a VII Charty OSN, tedy na rozhraní vyjednávání, zprostředkování a silovým řešením.

I když tedy pojem není v Chartě definován, po bližším zkoumání zjistíme, že mírové operace jsou de facto jakýmsi plněním konkrétního ustanovení v Chartě. Konkrétně na příklad článek 1 odst. 1, kde je řečeno, že OSN je oprávněna konat účinná kolektivní opatření k udržení míru. Dále pak se jedná o článek 42, který stanovuje pravomoc Rady bezpečnosti podniknout takové akce vojenskými jednotkami, jaké považuje za nutné k udržení míru. Článek 43 zavazuje členské státy, aby na základě určitých podmínek poskytly vojenské jednotky Organizaci. V článku 45 se počítá s tím, že státy budou držet pohotovostní síly, které budou schopny poskytnout OSN okamžitě v případě potřeby.¹¹⁸

Mírové operace se vyvinuly díky kombinaci dodržování základních zásad OSN a mimořádné flexibility. Každá operace byla jiná, protože se přizpůsobila konkrétním potřebám a podmínkám.¹¹⁹

Peacekeeping, jak jej nazývá Oldřich Bureš ve své publikaci, doposud nemá jednoznačný konsensus ohledně definice, je to záležitost praxe, improvizace a vývoje.¹²⁰ Nicméně řada zahraničních autorů se o vysvětlení tohoto pojmu pokusila. Podle některých se jedná o vojenské operace podniknuté se souhlasem všech hlavních stran konfliktu, zaměřené na pomoc s plněním příměří nebo mírové dohody. Jiné názory se přiklání k charakteristice mírových misí jako k prevenci, zadržování, umírnění a ukončení nepřátelských akcí mezi nebo uvnitř států. Podle dalších autorů jsou to akce určené k posílení mezinárodního míru, bezpečnosti a stability nebo operace zahrnující vojenský arsenál, bez vynucovacích pravomocí v oblastech konfliktu realizované Organizací spojených národů.¹²¹

Dle mého názoru platí „omnis definitio periculosa“, nebo-li každá definice je nebezpečná. Nemůžeme jednoznačně říci, co je mírová operace, avšak můžeme nalézt různé její podoby a na nich demonstrovat konkrétní definici.

---

¹¹⁸ Charta OSN

¹¹⁹ Higgins, R.: *A General Assessment of United Nations Peace-keeping*. In: Cassese, A.: *United Nations Peace-keeping. Legal Essays*. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noorehoff, 1978, str. 1

¹²⁰ Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 13

¹²¹ Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 17

3.2 Typologie

Na konci 20. století místo nalezení jednotné definice pro mírové mise byly snahy kategorizovat mírové mise dle jejich povahy, mandátu a účelu. V dělení se autoři různí a pro přehled zde bude uvedeno jen několik stěžejních.

3.2.1 Dle Boutros-Ghálího

Bývalý Generální tajemník Boutros Boutros-Ghálí roku 1992 vydal zprávu nazývanou Agenda pro mír, jejíž součástí je i taxonomie mírových operací. Dle mého názoru tento druh dělení vychází z fází sporu, ve kterém se strany konfliktu nacházejí, od prevence možné eskalace až po skončení konfrontace.

Preventivní diplomacie má za úkol předcházet vzniku sporů. A v případě jejich vzniku je má omezit, aby neeskalovaly do válečných konfliktů. OSN k tomu slouží i jako mezinárodní pole pro vyjádření názoru a rozpravy. Dle mého názoru se jedná o příklad Karibské krize, kde Generální tajemník sehrál významnou roli v preventivní diplomaci a spor neeskaloval do jaderné války. *Tvorba míru* (peacemaking) je akce, která má dovést nepřátelené strany k dohodě pomocí mírových prostředků, které zaštiťuje Charta OSN v kapitole VI. *Udržování míru* (peacekeeping) je druhem operace, při které jsou v oblasti zainteresovaných stran rozmístěny jednotky OSN složené z vojenského, policejního i civilního personálu. Slouží jako prevence konfliktu, ale i jako tvůrce míru. *Post-konfliktní budování míru* (post-conflict peace-building) je akcí, která zabraňuje obnově konfliktu, posiluje a upevňuje mír.¹²²

3.2.2 Dle Diehla, Druckmana a Walla

V 90. letech se Paul F. Diehl, Daniel Druckman a James Wall pokusili kategorizovat mírové operace do dvanácti různých typů.

Tradiční peacekeeping se skládal z lehce ozbrojených vojenských jednotek, které byly rozmístěny na území daného státu na základě jeho předchozího souhlasu. Svoji neutralitou vůči jedné či druhé straně konfliktu měly vytvořit vhodné prostředí a podporu pro řešení sporu a uzavření příměří. Příkladem by byla tradiční mírová operace v oblasti Kašmíru, která byla předmětem sporu Indie a Pákistánu. OSN zde vyslala Vojenskou pozorovací skupinu pro Indii a Pákistán.

---

¹²² Boutros-Ghálí, B.: *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping* [online]. 1992, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>

Pozorování (Observation) je druhem operace, při které malý počet neozbrojených neutrálních jednotek se snažil dohlížet nad dodržováním příměřím, lidských práv, sbíral potřebné informace a monitoroval celou situaci. K této akci byl zapotřebí souhlas konkrétního státu.

Kolektivní donucování spadá do kategorie operací kolektivní bezpečnosti. Jedná se o velkou vojenskou akci, určenou k obraně obětí mezinárodní agrese, k porážce agresora, k obnově míru a bezpečnosti. Realizuje se mezinárodními silami podle Charty OSN. Dle mého názoru by za příklad mohla být uvedena kolektivní operace ve Válce v Perském zálivu roku 1991.

Volební dozor má za úkol kontrolovat demokratický průběh voleb. Většinou zahrnuje i pomoc místním složkám s danou situací. Nastává po odzbrojení místních skupin sporu a následném uzavření mírové dohody, které později monitoruje.

Humanitární asistence během konfliktu spolu s lokálními a mezinárodními nevládními organizacemi zajišťuje transport, distribuci základních životních potřeb, zdravotní materiál atd. civilnímu obyvatelstvu a ohroženým skupinám v průběhu mezistátního konfliktu nebo občanské války.

Budování státu/národa je jedním z úkolů OSN při absenci vládní autority v konkrétním státu. Akce zahrnuje obnovu pořádku, práva, rekonstrukci infrastruktury a bezpečnosti. V konečné fázi podporuje přechod z prozatímní vlády do rukou místních.

Pacifikace je mírovou operací, která uklidňuje mezistátní a občanské nepokoje. Může násilně separovat bojující strany, udržovat právo, zajistit pořádek a porazit agresora.

Preventivní rozmístění má za úkol zajistit situaci, aby spor nevyústil ve válečný konflikt. Mezi dvěma zneprátelenými stranami dojde k rozmístění jednotek, když je zde možnost, že by nepokoje mohly ohrozit mír a bezpečnost.

Verifikace zbrojních kontrolních mechanismů dohlíží nad stahováním vojsk, vojenských zařízení a dalších aktivit.

Ochranné služby poskytuje OSN i bez souhlasu daného státu. Chrání především civilní obyvatelstvo vytvořením tzv. bezpečnostních nebo bezletových zón. Garantují právo průchodu za účelem ochrany nebo znemožnění nepřátelského přístupu k ohroženým skupinám.

Intervence na podporu demokracie svrhává stávající vládce nebo chrání dosavadní demokratické vládní představitele. Jedná se o vojenskou operaci proti nedemokratickým silám, která pomáhá udržovat právo, pořádek a režim ve státě.

Vynucování sankcí představuje použití vojenských jednotek za účelem ochrany mezinárodní bezpečnosti, míru i obyvatel, a potrestání státu za trestné činy definované mezinárodním právem, především porušování lidských práv.¹²³

3.2.3 Dle generací

Dělení mírových operací dle generací je dle mého názoru dělení historické. Za první mírovou operaci OSN lze považovat operaci do oblasti Suezského průplavu roku 1956. Iniciace vzešla od kanadského diplomata Lestera B. Paersona. Jednotky OSN, nazvané United Nations Emergency Force, byly poskytnuty jednotlivými státy, dohlížely nad dodržováním mírových dohod mezi válčícími stranami a pro odlišení od stran konfliktu měly modré přílby a dopravní prostředky natřené bílou barvou. Od této doby hovoříme o *první generaci mírových operací*. Vznikl koncept, podle kterého by operace měly být vysílány do míst, kde jsou konflikty vysoké intenzity v rámci krátkého časového období. Operace měly vzniknout na základě konsensu v souladu s kapitolou VI Charty OSN. Jednotky OSN mohla vyslat až po uzavření příměří stran sporu, žádosti o asistenci OSN nebo daného souhlasu. Místní působnost by se vztahovala na území více států na přesně definovaném válečném poli a úkolem byla implementace dohodnutých mírových podmínek. Organizace spojených národů zde představovala nestranného zprostředkovatele mezi jednotlivými státy, nesměla zasahovat do politických rozhodnutí jednotlivých aktérů a neinterventovat vojensky v zájmu jedné strany. Použití zbraní bylo povoleno pouze pro vlastní obranu jednotky. Tento koncept nebyl komplexním řešením pro všechny konflikty a byl nahrazen jiným od roku 1988.

Druhá generace se vztahovala na dlouhodobé spory mezistátní, ale také na vnitrostátní, na dohled nad průběhem voleb či prosazování zákona. Mezi nové povinnosti patřily: odzbrojení válčících stran, civilní kontrola a snaha identifikovat původce konfliktu. Poprvé byl koncept použit pro oblast jihozápadní Afriky a Střední Ameriky. Úkolem bylo aktivně ukončit konflikt, monitoring dohod a vytvoření civilních struktur a institucí pro udržení míru.

Po selhání a tragédii ve Rwandě byla zformulována koncepce *třetí generace mírových operací*. Novým institutem bylo přesunutí části operací z mandátu OSN pod mandát regionálních uskupení, zejména pod Severoatlantickou alianci, NATO, které mají často silnější politickou podporu k prosazení potřebných kroků. Není již potřeba

---

¹²³ Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 20

souhlasu stran konfliktu. Úkolem je nejen nastolit mír, ale i ho udržet, předcházet dalším násilnostem na civilistech, pomoc s hospodářskou obnovou a celkově zajistit podmínky pro obnovu země.¹²⁴

3.3 Mandát a velení mírové operace

K sestavení mírové operace je potřeba splnit několik podmínek. Nutný je souhlas Rady bezpečnosti, tj. minimálně 10 členů z 15 musí hlasovat pro návrh, žádný stálý člen nesmí použít své právo veta, a souhlas stran konfliktu, tj. na příklad od vlády státu, na jehož území bude operace probíhat. Těmito předpoklady může vzniknout mírová operace.

Akce je tedy formálně vytvořena rezolucí Rady bezpečnosti, avšak v minulost nalezneme výjimky, kdy operaci přijalo Valné Shromáždění. Rezoluce je obvykle předložena spolu se zprávou od Generálního tajemníka, která obsahuje detaily mírové operace, účel atd. Sám Generální tajemník operaci řídí.

Rada bezpečnosti pro každou mírovou operaci schvaluje mandát, působnost a rozpočet. Mandát je nejvýznamnějším elementem, jelikož nám vymezuje charakter operace a její úkoly. Jeho síla je naprosto klíčová pro úspěšnost operace jako takové.¹²⁵

Rozlišujeme tři úrovně velení. Všeobecně politicky akci řídí Rada bezpečnosti. Výkonné řízení a kontrola je v kompetenci Generálního tajemníka, který může pověřit zvláštního zástupce Generálního tajemníka v misích OSN, nebo ustanovit velitele mírových sil, či dosadit vedoucího vojenského pozorovatele.¹²⁶

Nelze izolovat jednotlivé stupně velení jeden od druhého, jelikož představují koncepční celek, ve kterém funkce jedné úrovně může být chápána pouze ve vztahu k ostatním.

3.4 Historie a změna charakteru mírových operací

Charakter mírových operací se měnil podle historických okolností, typu konfliktu a podle teritoria, kde spory probíhaly.

---

¹²⁴ Malan, M.: *Peacekeeping in the New Millennium: Towards „Fourt Generation“ Peace Operations?* [online]. 1998, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.iss.co.za/pubs/asr/7no3/Malan.html>

¹²⁵ United Nations Peacekeeping: *Mandates and the legal basis for peacekeeping* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/pkmandates.shtml>

¹²⁶ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 66

Konflikty mezi státy byly nejčastější příčinou, proč OSN vyslala své jednotky na dané území. Jak již bylo výše zmíněno, první mírová operace proběhla roku 1956 v Suez. Jednalo se o tradiční peacekeeping, kdy úkolem bylo udržet mír.¹²⁷

Rychlá dekolonizace území, zejména v Africe, byla nejenom tehdejším problémem, ale zároveň se podepisuje i na dnešní situaci. OSN se tedy musela přizpůsobit a změnit charakter operací. Již se nejednalo o spor mezi státy, ale o vytvoření nového státu na demokratických principech. OSN měla za úkol vytvořit stabilní stát, dovést jej k demokratickým volbám a poté předat správu do jeho vlastních rukou.

Studená válka je období 20. století, kdy předmětem sporu byly ideologické rozdílnosti mocností. USA a SSSR tím ohrožovaly bezpečnost a mír celého světa, a bylo to právě nestranné OSN, které mělo vždy situaci uklidnit. Nejednalo se o mírové operace jako takové, spíše o diplomacii a snahu o utišení celého konfliktu.¹²⁸

Občanské války nastolily složité otázky – rychlá reakce a akceschopnost mezinárodních společenství reagovat na problematiku ochrany civilního obyvatelstva. Zde Organizace posílila své tradiční mírové nástroje činnosti, jelikož zapojila ve větší míře do celé situace regionální organizace a soustředila se na obnovu míru po skončení konfliktu.

Etnické spory a násilí postavily OSN do zcela nové situace, se kterou se nebyla schopna vyrovnat. Otázka Rwandy, která skočila katastroficky, donutila OSN k razantním změnám v mírových operacích, které byly popsány výše.

Terorismus je novou výzvou pro OSN. Zde Organizace nemůže vyslat mírové jednotky na konkrétní území, protože terorismus není otázka ohrožení míru a bezpečnosti jednoho státu, ale celého světa. Po 11. září 2001 se stal terorismus globální hrozbou a zvýšil obavu z šíření zbraní hromadného ničení. Rada bezpečnosti přijala v souladu s ustanovením Charty OSN rezoluci proti financování terorismu, proti vytváření fondů za účelem jeho podpory a požadovala okamžité zmrazení mezinárodních finančních prostředků teroristických skupin. Zároveň byl zřízen protiteroristický výbor, který má na následné plnění rezoluce dohlížet.

Novodobé konflikty jsou složité. Jedná se o kombinaci všech předešlých problémů. I když byla OSN ve svých operacích úspěšná a zabránila tím několika válečným sporům a ukončila mnoho válek, příčiny dále zůstávají. Neshody mohou být sice vnitrostátní, ale působí na ně mnohem více faktorů z okolního světa, jsou zde i zájmy ekonomické,

---

¹²⁷ UN General Assembly: Resolution 1001 (ES/I) of 7 November 1956

¹²⁸ Goulding, M.: *The evolution of United Nations Peacekeeping*. International Affairs: July 1993, vol. 69, no. 3, pp. 451 - 464

politické, apod. Dnešní vnitrostátní spory získávají mezinárodní rozměr díky ilegálnímu obchodu (např. s diamanty), terorismu, šíření zbraní, migraci, poškozování životního prostředí a porušování lidských práv.¹²⁹

Dle mého názoru od roku 2011 nastal nový jev a to tzv. Arabské jaro. Nejedná se o občanskou válku, ani o násilí mezi etnickými skupinami, ale o boj elit mezi sebou o vládu. I na to OSN musí rychle reagovat, jelikož je zde i rizikový faktorem náboženství arabských zemí.

Prevence se zdá být nejlepším řešením. Ať už se jedná o diplomatické dialogy nebo o preventivní rozmístění mírových jednotek v oblasti možného konfliktu. Dlouhodobé mise v krizových území mají svůj smysl a své opodstatnění. Na příklad situace v některých afrických státech si vyžaduje nyní čas, který mu nebyl poskytnut při rychlé dekolonizaci. Není to otázka let, ale spíš desetiletí. Blízký východ je vyloženě politický a náboženský problém, který je dlouhodobě zakořeněný a je nutné, aby se nejenom situace uklidnila, ale i do budoucna se změnila smýšlení o Blízkém východu jako strategickém území pro mocnosti.

Budoucí vývoj mírových operací mají v rukou dva orgány OSN – Rada bezpečnosti a Generální tajemník, čímž se vystavují velké zodpovědnosti za celý svět.¹³⁰

---

¹²⁹ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 66

¹³⁰ Goulding, M.: *The evolution of United Nations Peacekeeping*. International Affairs: July 1993, vol. 69, no. 3, pp. 451 - 464

4. Obecná úloha Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN

Mírové jednotky, pozorovatel, mise k prozkoumání situace na místě, mise dobrých služeb, zprostředkovatel, zvláštní představitel, fórum pro rozhovory a důvěrný diplomatický postup – to vše jsou nástroje OSN, které pomáhají zabránit ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti. Zajímavé je, že na všem výše zmíněném se podílí Generální tajemník OSN, z čehož můžeme dovodit, že jeho úloha v mírových operacích je velice významná.¹³¹

Jeho důležitost je možné implementovat již z článku 98 Charty OSN, která Generálního tajemníka pověřuje splnit úkoly jemu svěřené Radou bezpečnosti, Valným shromážděním a ostatními hlavními orgány OSN. Jakmile jsou mu delegovány povinnosti na základě tohoto ustanovení, okamžitě za ně přebírá i zodpovědnost.¹³²

Významnou roli představuje Generální tajemník v prevenci konfliktů. Svým přístupem, politickými názory a schopnostmi může ovlivnit chování států, skupin i jedinců, a tím předcházet vyhroceným sporům mezi nimi.

Pokud dojde k názoru, že daná situace může ohrozit mezinárodní mír, upozorní Radu bezpečnosti, která má obecnou zodpovědnost za světovou bezpečnost. Dle Daga Hamarskjolda Generální tajemník pobírá politickou odpovědnost, aby informoval OSN o svých obavách a tím se nejvyššímu správnímu úředníkovi Organizace, jak je popsáno v Chartě OSN, dostává nové pravomoci a povinnosti.

K evoluci postu Generálního tajemníka mohlo dojít na základě flexibility sui generis Charty OSN. Jak již bylo dříve zmíněno, mírové operace konkrétně nenalezneme v žádném ustanovení Charty, logicky tedy zde nebude popsána ani role Generálního tajemníka v těchto akcích a jeho pozice vůči ostatním hlavním orgánům OSN. To vše se tvoří na základě precedentů ve faktických operacích. Je dán právní rámec, ve kterém se Organizace může pohybovat, jsou zde principy, které se musí dodržovat a v nichž se můžeme pohybovat na základě zvykového práva.

Nicméně existuje shoda, že Generální tajemník nemůže bez souhlasu Rady bezpečnosti ustanovit mírovou operaci. Zde jsou jeho pravomoci omezeny.

---

¹³¹ United Nations: *Základní údaje o OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 1993, str. 36

¹³² Charta OSN

4.1 Preventivní diplomacie a různé role Generálního tajemníka

Preventivní diplomacii pokládal za velice důležitou bývalý Generální tajemník Boutros Boutros-Ghálí. Pomocí schopností Tajemníka lze předejít řadě konfliktů, anebo spory ohrožující mezinárodní mír a bezpečnost rychle utišit. Generální tajemník představuje v těchto otázkách několik nestranných rolí.

Nezávislé jednání je jednou z pravomocí Generálního tajemníka, kterou objevil Trygve Lie. Posunul tím post Generálního tajemníka z pouhého nejvyššího správního úředníka Organizace na významnou pozici v kolektivní bezpečnosti. Základy položil svým jednáním, když bez příkazu a souhlasu Rady bezpečnosti se vydal do Číny, aby vyjednal propuštění amerických letců ze zajetí roku 1955. Poté sám vytvořil mandát a kompetence první mírové jednotky nazvané United Nations Emergency Force roku 1956, kterou po schválení Valným shromážděním vyslal do Suezů utišit krizi.

Na základě širší interpretace článku 99 Charty OSN jsou vystavěny dobré služby Generálního tajemníka, které buď může nabídnout sám, nebo na požádání Rady bezpečnosti. Jedná se o mocný politický nástroj, kde se využívá vysokého postavení, nestrannosti a nezájatosti Generálního tajemníka pro odvrácení hrozících sporů nebo již započatých konfliktů.¹³³ Významnou roli sehrály dobré služby Generálního tajemníka U Thanta v případě otázky Kuby, Vietnamu, Nigerijské občanské války a nezávislosti Bahrajnu. Odehrávají se na soukromém nestranném poli spolu se stranami konfliktu, Generálním tajemníkem a jeho kvalifikovanými kolegy jako nezávislou stranou sporu.

Jako zprostředkovatel vystupuje generální tajemník v prevenci hrozících sporů, jejich zabránění a případnému urovnání. Díky svým schopnostem může generální tajemník přimět strany konfliktu k dialogu a dovést je k mírové dohodě, aniž by bylo zapotřebí vyslat do oblasti mírové jednotky. Představuje mediátora mezi nimi, nestranného pomocníka, který se snaží odhalit příčinu neshody. Mediace představuje úsilí Generálního tajemníka zabránit erupci a eskalaci konfliktu, destruktivnímu chování stran a usnadnit dohodu, která učiní budoucí vojenské spory mezi těmito stranami za nepravděpodobné. Mediační řešení mezinárodních konfliktů je dobrovolné, nicméně

---

¹³³ Lentner, H., H.: *The Diplomacy of the United Nations Secretary-General*. The Western Political Quarterly: September 1965, vol. 18, no. 3, pp. 531 – 550

strany si uvědomují důležitost postu Generálního tajemníka, chovají respekt a loajalitu vůči němu.¹³⁴

Leadership, nebo-li vedoucí postavení Generálního tajemníka, je bezpochyby významnou politickou rolí. Tajemník celou Organizaci vede, aby naplňovala další nové cíle, je to právě on, který inspiruje ostatní členské státy k přijetí nových standardů. Pouze dva bývalí Generální tajemníci se takto evolučně ujali své pozice – Dag Hammarskjöld a Kofi Annan. Pokud je Tajemník aktivní ve výkonu funkce, může expandovat rozsah svých kompetencí, které mu díky své flexibilitě umožňuje Charta OSN. Díky svému častému cestování má Generální tajemník osobní přístup ke všem členským státům, organizacím a problémům, což může pozitivně a nestranně využít pro mezinárodní mír a bezpečnost. Avšak tento kult leadershipu záleží pouze na charakteru a vlastnostech Tajemníka.¹³⁵

Jak již bylo výše naznačeno, osobnost Generálního tajemníka je jedním z faktorů, které ovlivňují nejen mezinárodní konflikty, ale celou Organizaci spojených národů a budoucnost světa. Musí oplývat vůdčími schopnostmi, manažerskými, diplomatickými a poznat, kdy je třeba aktivního jednání a kdy je vhodnější pasivita. Bývalý Generální tajemník Pérez de Cuéllar využil své autority a zahájil mírová jednání v Íránsko-irácké válce.

Pokud je konflikt natolik závažný, nebo spor je již válečný, preventivní diplomacie ani dobré služby Generálního tajemníka už nejsou na místě a musí se sáhnout po důležitém nástroji OSN, a to po mírové operaci.

4.2 Návrh mírové operace

Dostatečné informace pro spravování mírové operace podává Generálnímu tajemníkovi vyšetřovací komise. Zprávy od vlád členských států a od médií jsou často zkreslené a naprosto nevhodné pro rozhodování o takových akcích, které má OSN ve své kompetenci. Proto mají zvláštní zástupci Generálního tajemníka za úkol monitorovat celou situaci. Na příklad Olofa Palme informoval ohledně sporu mezi Íránem a

---

¹³⁴ Skjelsbaek, K: *The UN Secretary General and the Mediation of International Disputes*. Journal of Peace Research. Special Issue on International Mediation: February 1991, vol. 28, no. 1, pp. 99 - 115

¹³⁵ Thakur, R.: *The United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, str. 330

Irákem. Elliot Richardson sledoval volební kampaň a volby v Nikaragui mezi rokem 1980 a 1981.¹³⁶

Na základě všech shromážděných skutečností má Tajemník přehled a může se obrátit na Radu bezpečnosti, s upozorněním na ohrožení míru. Rada většinou přijímá dvě rezoluce.

V první rezoluci se obrací na Generálního tajemníka a pověřuje ho zpracováním návrhu konkrétní operace, kterou má naplánovat do všech detailů. Nejprve řeší, o jaký konkrétní druh akce se bude jednat, zda půjde o malou krátkodobou pozorovatelskou misi, či lehce ozbrojený peacekeeping. Jakmile je zvolen mandát operace, určí Tajemník počet jednotek, které se jí zúčastní, dále pak typ a množství vybavení a zda budou povoleny lehké zbraně pro případ sebeobrany. Zahrne informace ohledně dopravy, základny, bydlení a rozmístění jednotek. Obstará souhlas hostitelských států a komunikaci s jejich úřady. V neposlední řadě sepíše pravidla pro jednání se stranami konfliktu.¹³⁷

Tento návrh předloží Radě bezpečnosti ke schválení ve formě rezoluce. Jakmile je schválena i druhá rezoluce, přistupuje se k dalšímu zajištění celé operace.

4.3 Prostředky a rozpočet pro mírovou operaci

Generální tajemník sepisuje seznam potencionálních přispěvatelů z řad členských států, které jsou ochotny poskytnout své jednotky a personál. Výběr se řídí dle zeměpisné a politické vyváženosti a bere se v potaz i hledisko přijatelnosti jednotek pro hostitelskou zemi. Na základě konzultací Generální tajemník vybere vhodné adepty a po jejich souhlasném stanovisku je pověří vykonáním dané operace.¹³⁸

Rozpočet je připraven Poradním výborem pro správní a rozpočtové otázky, který spadá pod Pátý výbor Valného shromáždění. Poté se předkládá Valnému shromáždění pro odsouhlasení. Celá procedura je velice časově náročná, a tak zde může vzniknout problém mezi naléhavou záležitostí ochrany mezinárodního míru, procesním

---

¹³⁶ Rivlin, B., Gordenker, L.: *The Challenging Role of the UN Secretary-General: The Most Impossible Job in the World*. WestPort: Praeger publishers, Westport, 1993, str. 90

¹³⁷ Thakur, R., Schnabel, A.: *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*. New York: United Nations University Press, 2001, str. 48

¹³⁸ Horák, R.: *Operace na podporu míru* [online]. 2000, [citováno dne 29. února 2012] http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2000_4/44.htm

postupem přípravy a schvalováním orgány OSN. Rozpočet pro mírovou operaci se určuje na rok, pokud akce trvá déle, je třeba celý postup ročně zopakovat.¹³⁹

Financování mírových operací pochází z rozpočtu Organizace spojených národů, který se skládá z příspěvků členských států dle stupnice na dotaci mezinárodních tribunálů a mírových akcí. V roce 2001 roční náklady na mírové operace činily tři miliardy amerických dolarů, podíl na tom nesly rozsáhlé mise v Demokratické republice Kongo, Eritreji a Etiopii, Kosovu, Východním Timoru a v Sierra Leone. Ekonomická situace je o to složitější, jelikož některé členské státy nezaplatily své příspěvky, tím vznikly nedoplatky ve výši 1, 1 miliardy amerických dolarů a Organizace nebyla schopna placení náhrad státům, jenž poskytovaly své jednotky, vybavení a pomoc.¹⁴⁰

„S takto předem definovanými podmínkami pro mírovou operaci se provádí kontingentní a logistické plánování na zabezpečení mise. Při operačním plánování, které po tomto aktu bezprostředně následuje, se stanovují prostory odpovědnosti, dislokace jednotek, systémy velení a spojení, systém logistické podpory. Na tomto operačním plánování je nezbytná přítomnost velitelů národních kontingentů. Základní snahou je vytvořit takové podmínky, aby jednotky svůj úkol splnily bez zbytečných ztrát, s efektivním využitím vynaložených prostředků.“¹⁴¹

4.4 Delegace pravomocí na Generálního tajemníka

Rada bezpečnosti, mimo jiné i Valné shromáždění OSN, může delegovat své pravomoci na další hlavní orgán OSN, z čehož vyplývá i na Generálního tajemníka. Většinou se delegace týká pravomocí z Kapitoly VII Charty OSN. Existují tři hlavní důvody, proč Rada této možnosti využívá. Za prvé, je zde možnost, že na tak citlivé jednání, jako je akce při ohrožení nebo porušení mezinárodního míru a bezpečnosti, Rada bezpečnosti díky svému složení z představitelů států, kteří zastávají určitou mezinárodní politiku, nebude schopna efektivně reagovat, jelikož stálý člen může použít své právo veta a tím pádem nebude moci být přijata rezoluce a řešena daná ohrožující situace. Což se na příklad stalo v mírové operaci v Suezské krizi. Za druhé, Generální tajemník je mnohem vhodnější, aby požíval pravomoci vyplývající

---

¹³⁹ Thakur, R., Schnabel, A.: *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*. New York: United Nations University Press, 2001, str. 52

¹⁴⁰ United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, str. 18

¹⁴¹ Horák, R.: *Operace na podporu míru* [online]. 2000, [citováno dne 29. února 2012] http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2000_4/44.htm

z Kapitoly VII. Jedná se o velení mírové operace, kontrolu a zajištění vojenského personálu, atd. Za třetí, Generální tajemník je spolu s Mezinárodním soudním dvorem jediným apolitickým orgán OSN, a tak neupřednostňuje své politické zájmy, před zájmy stanovené Chartou OSN a cíly sledované celou Organizací.¹⁴²

Tento institut se pohybuje v právním rámci, kde jsou nejdůležitější tři hlavní body. Nejprve se jedná o pravomoc Generálního tajemníka požívat delegované pravomoci dle Kapitoly VII, omezení těchto pravomocí a jejich právní výklad.

Na základě Charty Generální tajemník teoreticky nepožívá žádnou kompetenci převzít veškeré pravomoci Rady bezpečnosti. Nemůže rozhodovat konstituční a politické záležitosti dle Charty OSN. Nicméně v praxi se ujal precedenční postup, kdy mu mohou být delegovány pravomoci vyplývající z Kapitoly VII.

Omezení delegovaných pravomocí Generálnímu tajemníkovi existuje v několika rovinách. Nejprve je nutno říci, že Rada bezpečnosti mu deleguje konkrétní pravomoci vyplývající ze schválené rezoluce v dané věci. Tím je tedy omezen pouze na vyjmenované pravomoci z tohoto právního aktu. Generální tajemník nesmí překročit mandát, který mu byl přidělen Radou bezpečnosti.

Pro výklad delegace pravomocí Radou bezpečnosti nebo Valného shromáždění na Generálního tajemníka se používají konkrétní rezoluce těchto hlavních orgánů. Jeho mandát je pravidelně kontrolován podanými zprávami Generálního tajemníka, které musí schválit daný orgán, jenž zmocňující rezoluci vydal.

Aplikace v praxi se týká několika oblastí, kde se tento institut využívá. Rada bezpečnosti deleguje pravomoc na Generálního tajemníka ve věci spravování vnitřních záležitostí státu, jako se tak stalo v případě Somálska. Dále Generální tajemník požívá delegované pravomoci v obecné rovině mírových operací, jedná se na příklad o ustanovení mírových jednotek, jejich řízení a kontrola, a použití síly pro obranu Modrých přileb. Poslední oblastí jsou mu svěřené kompetence ve vojenských donucovacích akcích.¹⁴³

---

¹⁴² Sarooshi, D.: *The United Nations and the development of collective security: the delegation by the UN Security Council of its chapter VII powers*. Oxford: Oxford University Press, 2000, str. 51

¹⁴³ Sarooshi, D.: *The United Nations and the development of collective security: the delegation by the UN Security Council of its chapter VII powers*. Oxford: Oxford University Press, 2000, str. 63

4.5 Řízení, management a Úřad zvláštního zástupce

Generální tajemník vede, zajišťuje a organizuje mírové operace. Je nazýván commander-in-chief mírových jednotek a nese odpovědnost za využívání mírových sil. Za přímou organizaci zodpovídá jeho zástupce. V čele samotné jednotky stojí její národní velitel, kterého jmenuje Generální tajemník.¹⁴⁴

Generální tajemník může pověřit velením svého zvláštního zástupce (Special Representative of the Secretary-General) v mírových misích, velitele mírových sil (Force Commander) nebo vedoucího vojenského pozorovatele (Chief Military observer).¹⁴⁵

Prostřednictvím komunikačních služeb je Generální tajemník a Sekretariát v neustálém kontaktu s jednotkami v poli. Spojení probíhá i mezi stranami konfliktu a hlavním vedením v ústředí OSN. Problémy, které se objeví na místě, řeší tamní velitelé a Generální tajemník je o nich informován. Pokud dojde ke krajní situaci, je požádána Rada bezpečnosti, aby rozhodla o adekvátní akci.

Jakmile vyprší mandát mírové operace, který je většinou na šest měsíců, Generální tajemník vypracuje doporučení k ukončení celé akce nebo k prodloužení mandátu. K tomu je zapotřebí souhlas stran konfliktu a přispívajících členských států Organizace spojených národů.¹⁴⁶

Jelikož většinou neprobíhá pouze jedna mírová operace, ale současně je jich ustanoveno více, nemůže být Generální tajemník přítomen na několika místech zároveň, a tak vykonává své úkoly prostřednictvím svých zvláštních zástupců, které do konkrétní mírové operace jmenuje na základě článku 101 Charty OSN, jež mu tuto pravomoc svěřuje.

Existují dva typy zvláštních zástupců Generálního tajemníka. První typ je jmenován Generálním tajemníkem na příkaz jednoho z hlavních orgánů OSN. Druhý typ je vybírán z vlastní vůle Generálního tajemníka a jím je i jmenován. Zástupci pocházejí většinou z řad personálu Sekretariátu nebo z odborníků mimo Organizaci.

Zvláštní zástupce Generálního tajemníka požívá statut seniorních úředníků Organizace a celý institut je koncipován jako úřad zástupce. Proces jmenování je velice rychlý,

---

¹⁴⁴ Horák, R.: *Operace na podporu míru* [online]. 2000, [citováno dne 29. února 2012] http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2000_4/44.htm

¹⁴⁵ Findlay, T.: *The use of force in UN peace operations*. New York: Sipri Oxford University Press, 2002, str. 10

¹⁴⁶ Findlay, T.: *The use of force in UN peace operations*. New York: Sipri Oxford University Press, 2002, str. 7

oproti proceduře rozhodování o celé mírové operaci. Generální tajemník však musí svého zástupce vybrat s citem, s ohledem na daný konkrétní konflikt.¹⁴⁷

Hlavním úkolem zástupce je splnit mandát mise. Plní funkci vedoucího personálu, mluvčího pro novináře, shromažďuje informace, podává zprávy o svém zjištění a vede mírové rozhovory se stranami konfliktu i sousedními státy. Představuje jakýsi spojovací článek mezi Generálním tajemníkem a místem mírové operace. Zástupce jedná jménem Tajemníka, na základě jeho pokynů, ale odpovědnost nese pouze Generální tajemník.

Zástupce je nestrannou třetí stranou konfliktu, snižuje emoce při jednáních o daném sporu, objasňuje celou situaci, brání vzniku případných nedorozumění, navrhuje řešení. Při výkonu jeho služby dodržuje principy obsažené v Chartě OSN.

Generální tajemník nemusí jmenovat svého zvláštního zástupce do mise, pokud je zde domněnka, že jeho osobní dobré služby jsou nezbytné pro mezinárodní mír, a sám pozve strany konfliktu k jednacímu stolu.

Shrňme-li celý institut zvláštního zástupce, můžeme konstatovat, že zástupce má za úkol vše, co by měl činit Generální tajemník osobně. Pobírá stejné pravomoci i povinnosti, avšak se řídí pokyny Tajemníka.¹⁴⁸

4.6 Generální tajemníci a jejich reformy mírových operací

Reformy mírových operací Organizace spojených národů jsou nedílnou součástí celého vývoje Organizace. Odrážejí v sobě pozitivní i negativní zkušenosti a mají za cíl lepší fungování pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Z katastrofických historických událostí se OSN poučila a snaží se jim předejít pomocí změn v její činnosti.

Agendu pro mír z roku 1992 vydal bývalý Generální tajemník OSN Boutros Boutros-Ghálí, jak již bylo dříve zmíněno. Reagoval tím na nedostatek prostředků, se kterými se Organizace na začátku 90. let 20. století potýkala. Představil i dělení mírových operací. Ve své zprávě navrhl nový způsob preventivního rozmístění jednotek OSN v určitých oblastech, aby se předešlo bojovým akcím, které zde hrozí. Apeloval na

---

¹⁴⁷ Gordenker, L.: *The Secretary-General as world constable*. Abingdon: Routledge, 2005. str. 44

¹⁴⁸ Rivlin, B., Gordenker, L.: *The Challenging Role of the UN Secretary-General: The Most Impossible Job in the World*. Westport: Praeger publishers, 1993, str. 85

preventivní diplomacii Organizace. Kládl důraz na úlohu regionálních organizací v prevenci konfliktů a udržování míru.¹⁴⁹

Brahimiho zpráva byla reakcí na nevydařené mírové operace v Somálsku a Rwandě. V březnu roku 2000 se Kofi Annan rozhodl ustanovit Panel pro mírové operace v čele s alžírským velvyslancem Lakhdarem Brahimi, který měl za úkol zhodnotit dosavadní akce OSN na podporu a udržení míru a vyvodit ze svých studií konkrétní doporučení pro lepší fungování.¹⁵⁰ Důležitým zjištěním bylo, že Organizace by měla rychleji a efektivněji zasahovat v otázkách bezpečnosti. Byla tedy stanovena časová hranice pro mírové operace od rezoluce Rady bezpečnosti. Další problém odborníci viděli v procesu schvalování rozpočtu. Na mírové operace se totiž používala obecná fiskální pravidla, což celý postup velice zpomalovalo. Jejich jednotlivá doporučení byla postupně implementována do praxe Organizace.¹⁵¹

Kofi Annan dále navazoval na Brahimiho zprávu, ale snažil se o reformy OSN již ve svém prvním funkčním období. V roce 1997 z nich většina byla přijata Valným shromážděním. Na příklad byla vytvořena funkce náměstka Generálního tajemníka, aby pomáhal Tajemníkovi s velkým množstvím jeho úkolů. Obecně Annanovy reformy sledovaly čtyři cíle: vyrovnání se s dlouhodobě neřešenými problémy, přizpůsobení OSN mezinárodnímu prostředí 21. století, zlepšení fungování OSN a odstranění vnitřních problémů, zohlednění představ a požadavků členských států. Hlavní záměr byl mezinárodní mír a bezpečnost pro celý svět. Pro mírové operace to znamenalo pokrok dopředu a efektivnější řešení mnoha situací. To, že Kofi Annan si troufl na takovouto reformaci OSN a především, že většina jeho návrhů byla přijata, z něj udělalo schopného diplomata nejen navenek, ale i uvnitř celé Organizace.¹⁵²

4.7 Změna úlohy Generálního tajemníka v mírových operacích

Postupem času se nejen měnily charaktery mírových operací, ale i úloha Generálního tajemníka v nich. Na počátku neměl Generální tajemník žádnou pravomoc, vše bylo zřizováno během činnosti Organizace. Charta OSN nedefinovala ani pojem mírových

---

¹⁴⁹ Boutros-Ghálí, B.: *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping* [online]. 1992, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>

¹⁵⁰ Findlay, T.: *The use of force in UN peace operations*. New York: Sipri Oxford University Press, 2002, str. 332

¹⁵¹ Brahimi, L.: *Report on the Panel on United Nations Peace Operations* [online]. 2000, [citováno dne 29. února 2012] http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/

¹⁵² Findlay, T.: *The use of force in UN peace operations*. New York: Sipri Oxford University Press, 2002, str. 326

operací, ani úlohu orgánů v nich. Byly zde pouze ustanovení o upozornění na ohrožení mezinárodního míru a o odpovědnosti.

Každý Generální tajemník a každý mezinárodní konflikt přispěl ke změně úlohy, pravomocí a dnes už i povinností Tajemníka v mírových operacích. Teleologickou interpretací Charty s ohledem na principy Organizace jsme již v předešlých kapitolách došli k závěru, že není právo Tajemníka upozornit Radu bezpečnosti na ohrožení, ale jedná se o jeho povinnost.

Když se Dag Hammarskjöld vydal sám bez rozhodnutí Rady bezpečnosti do Číny vyjednávat o propuštění zajatců, postavil tím roli Generálního tajemníka do diplomatické nestranné pozice, která nadále zůstala jako jedna z úloh Generálního tajemníka, protože v této době žádná z vlád ani žádný členský stát neměl vyhraněný postoj vůči Čínské lidové republice a vůči Taiwanu. Nikdo nebyl tak apolitický, aby mohl naplnit princip Charty a zachránit lidské životy.¹⁵³ Byl to právě Dag Hammarskjöld, který ustanovil první mírovou misi, a tím zavedl nový úkol pro tento post.¹⁵⁴ Dne 31. října 1956 přednesl své stanovisko, že jeho úkolem je sloužit záměrům a principům Charty OSN, čímž se distancoval od mezinárodní politiky a stal se pouze strážcem účelu celé Organizace spojeným národů.¹⁵⁵

U Thant rozšířil roli Generálního tajemníka o mírové vyjednávání, čímž dokázal zažehnat hrozící jadernou válku z Karibské krize. Dodnes je tento krok významným činitelem v situacích, kdy je zapotřebí zachovat mezinárodní mír a celý spor uklidnit ještě před zahájením vojenských akcí.

Kurt Waldheim pokračoval v rozšiřování role Generálního tajemníka v konkrétním druhu mírové operace – preventivní diplomacii. V 60. letech 20. století úspěšně urovnal spor ohledně íránsko-iráckých hranic. Urychleně jednal roku 1973 v arabsko-izraelské válce, kdy zosnoval mírovou operaci, která měla situaci zklidnit a kontrolovat. Svoji apolitičnost a nezájatost vůči ideologickým režimům dokázal návštěvou Severní Korek.

---

¹⁵³ Zacher, M., W.: *The Secretary-General and the United Nations' Function of Peaceful Settlement*. International Organization: Autumn 1966, vol. 20, no. 4, pp.724 - 749

¹⁵⁴ Jackson, E.: *The Developing Role of the Secretary-General*. International Organization: Summer 1957, vol. 11, no. 3, pp. 431 - 445

¹⁵⁵ Goodrich, L., M.: *The Political Role of the Secretary-General*. International Organization: Autumn, 1962, vol. 16, no. 4, pp. 720 - 735

Javier Pérez de Cuéllar se ujal role mediátora, když hrál třetí stranu mezi Argentinou a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska ve válce o Falklandy. V roce 1989 vyslal tajnou misi do Bulharska a Turecka, která měla za úkol najít a ověřit fakta, což pomohlo odvrácení vyhroceného sporu mezi oběma zeměmi. Založil speciální jednotku Úřadu Generálního tajemníka, která měla analyzovat informace z celého světa a pomáhat tím Generálnímu tajemníkovi s jeho povinností upozornit Radu bezpečnosti na situace ohrožující mezinárodní mír a bezpečnost.¹⁵⁶

Kofi Annan navázal na svoje předchůdce a krom svých reforem se zaměřil i na preventivní diplomacii a předložil na toto téma tři zprávy. Využil své pozice Generálního tajemníka a zažehnal kamerunsko-nigerijský pohraniční konflikt.

Dle mého názoru každý budoucí Tajemník expanduje pravomoc a působnost tohoto postu v mírových operacích. V minulosti to byl nejvyšší správní úředník a dnes je to organizátor všech druhů mírových operací. Jeho činností je i předcházení sporů pomocí preventivní diplomacie a mediace konfliktů. Má mnohem širší pole působnosti a možnosti, než jakýkoliv jiný orgán Organizace, avšak i tyto orgány potřebuje k mírovým operacím a ostatním záležitostem.

Shrňme-li vše výše zmíněné, úloha Generální tajemníka v mírových operacích OSN se bude v budoucnu zajisté nadále měnit a gradovat. Jeden člověk dokáže rychleji reagovat na ohrožení míru než Rada bezpečnosti, kde mají stálí členové právo veta a můžou tím zkomplikovat celou situaci díky svým politickým postojům a zájmům.

---

¹⁵⁶ UN Chronicle *Preventive Diplomacy at the United Nations* [online]. 2011, [citováno dne 29. února 2012]

http://www.un.org/wcm/content/site/chronicle/cache/bypass/home/archive/issues2011/pursuingpeace/preventivediplomacyattheUN?ctnscroll_articleContainerList=1_0&ctnlistpagination_articleContainerList=true

5. Konkrétní případy mírových operací OSN a úloha Generálního tajemníka OSN

Pro shrnutí všech výše zmíněných poznatků, budou v této kapitole rozebrány odlišné role Generálních tajemníků OSN v některých mírových operacích. Případy nejsou vybrány podle geografického klíče, ale na základě typologie operací a jejich dopadu na budoucí úlohu Generálního tajemníka v mírových akcích.

5.1 Situace na Blízkém východě

Problematika ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti spojená s Izraelem trvá již od roku 1948, kdy byl stát oficiálně založen, nebo spíše uměle vytvořen. Jedná se tu nejen o územní spory s okolními státy a Palestinskou otázku, ale i o náboženské střety a možnou jadernou hrozbu.

V červenci roku 1956 Egypt znárodnil Suezský průplav přes protesty Francie a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. V říjnu Izrael využil situace, jeho armáda zahájila útok na Egypt a obsadila Sinaj i pásmo Gazy. O pár dní později přistáli francouzští a britští vojáci v zóně Suezského průplavu.¹⁵⁷ Rada bezpečnosti nemohla přijmout žádný návrh rezoluce, jelikož své právo veta použila Francie i Spojené království. Nicméně díky interpretaci rezoluce „Společně za mír“ se tím mohlo zabývat Valní shromáždění a učinit rozhodnutí.¹⁵⁸

Na mimořádném zasedání Valné shromáždění rozhodlo vytvořit první mírovou operaci.¹⁵⁹ S tímto nápadem přišel kanadský diplomat Lester B. Paerson, když vypukla tzv. Suezská krize. On i celá OSN si uvědomili, že je v tomto případě zapotřebí něco víc než jen neozbrojená mise pro pozorování situace. A tak Valné shromáždění pověřilo tehdejšího Generálního tajemníka OSN Daga Hammarskjolda o vytvoření plánu mírové operace do 48 hodin. Spolu s ním na něm pracovali i další odborníci a dne 5. listopadu byl návrh přijat. Tím byla vytvořena první mírová ozbrojená operace, která se nazývala *United Nations Emergency Force*, zkráceně UNEF, a do funkce velitele byl jmenován nezávislý kanadský generál E. L. Burns a celá operace fungovala pod dohledem Generálního tajemníka. Lester B. Paerson popsal UNEF jako

---

¹⁵⁷ Higgins, R.: *United Nations Peacekeeping 1946 – 1967. Documents and Commentary I. The Middle East*. Oxford: Oxford University Press, 1969, str. 224

¹⁵⁸ United Nations Peacekeeping: *Middle East. UNEF I* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unef1backgr1.html>

¹⁵⁹ Simma, B.: *The Charter of the United Nations: A commentary. Second edition. Volume I*. Oxford: Oxford University Press, 2002, str. 665

opravdovou mezinárodní policejní mírovou operaci dost velkou na to, aby udržela mírovou cestou hranice států, než se vypracuje politická dohoda.¹⁶⁰

Dále ještě Valné shromáždění požádalo Generálního tajemníka OSN Daga Hammarskjolda o zprávu, která by ustanovila koncept a základní principy pro UNEF. Dag Hammarskjold navrhl, že vojenské jednotky budou pod vedením nezávislého velitele z řad členských států OSN mimo stálých členů Rady bezpečnosti. Úkolem celé mise bylo dosáhnout dvou cílů. Za prvé, rozmístění mírových jednotek do okupované oblasti pro nastolení práva a pořádku a navrácení území Egyptu. Za druhé, dohled nad izraelskými vojsky, aby se stáhly na své státní území. Tato zpráva neobsahovala informace o specifickém použití síly a byla charakterizována jako striktně neutrální jak složením vojenských jednotek, tak i svým účelem a fungováním.¹⁶¹

S první kodifikací UNEF v praxi přišel sám Generální tajemník Dag Hammarskjold ve své „summary study“.¹⁶² Studie vychází i z jednání Generálního tajemníka během krize v Libanonu a Jordánu z roku 1958. Z této práce vyplývají principy pro peacekeeping, i když tento termín za Daga Hammarskjolda se ještě nepoužíval. Snažil se o odlišení mírových operací pod záštitou Valného shromáždění a akce na donucení k míru z iniciativy Rady bezpečnosti. Nezmínil se o použití síly, avšak poukazyval na právo sebeobrany mírových jednotek v případě jejich napadení.

Situace na Blízkém východě vyžadovala i v nadcházejících letech další mírové operace a UNEF následovala další akce nazývaná UNEF II. Dodnes jsou zde přítomné mírové jednotky OSN a stav je nestabilní.

Jednalo se tedy o první mírovou ozbrojenou operaci, která během svého fungování vytvořila důležité precedenty pro budoucnost a formulovala obecné principy mírových operací.¹⁶³

---

¹⁶⁰ UN Secretary-General: *Report on basic points for the presence and functioning in Egypt of the United Nations Emergency Force*. A/3302 of 6 November 1956

¹⁶¹ UN Secretary-General: Report of 6 November 1956

¹⁶² UN Secretary-General: *Summary study of the experience derived from the establishment and operation of the force*. Report of the Secretary-General, A/3943, 9 October 1958

¹⁶³ Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 50

5.2 Krize v Kongu

Republika Kongo, dnešní Demokratická republika Kongo a původní belgická kolonie v Africe, získala nezávislost 30. června 1960. Několik dní poté propukla krize, protože několik provincií odmítalo uznat federální vládu a dožadovalo se samostatnosti, armáda byla na cestě ke vzpouře, v zemi panoval chaos a nebylo daleko k občanské válce. Na situaci reagovala Belgie bez souhlasu konžské vlády tím, že vyslala své vojsko do Konga, aby ochránila belgické státní příslušníky a obnovila právo a pořádek. Dne 12. července požádala konžská vláda OSN o pomoc.¹⁶⁴

Generální tajemník Dag Hammarskjöld poprvé odvolal na článek 99 Charty OSN, aby upozornil Radu bezpečnosti na ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti v Kongu a předal jí své návrhy k řešení situace. Na základě rezoluce 143 Rady bezpečnosti ze dne 14. července 1960 byla zřízena mírová operace „Opération des Nations unies au Congo“, zkráceně ONUC. Rada bezpečnosti zmocnila Generálního tajemníka OSN Daga Hammarskjolda, aby přijal nezbytná opatření po konzultaci s konžskou vládou a poskytl jí potřebnou vojenskou pomoc. Původním mandátem operace bylo zajistit stažení belgických vojsk z Konga a asistovat vládě při udržení práva a pořádku.¹⁶⁵ Poté Rada bezpečnosti mandát rozšířila a brala v úvahu zprávu Generálního tajemníka, který měl dle rezoluce 145 Rady bezpečnosti ze dne 22. července 1960 za úkol pomoci se zachováním celistvosti území a politické nezávislosti, s prevencí vzniku občanské války a zajištěním odchodu všech cizích vojsk a personálu, které se nejsou pod záštitou OSN.¹⁶⁶

Situace se zhoršovala a tak Rada bezpečnosti vydala další rezoluci číslo 161 ze dne 21. února 1961, kde povolila ONUC použití síly v nutných případech. Vyzvala, aby byla přijata veškerá nezbytná opatření pro zabránění vzniku občanské války v Kongu, ujednat příměří, zastavit všechny vojenské operace a iniciovat prevenci všech dalších možných konfliktů.¹⁶⁷

Dne 24. listopadu 1961 rezolucí 169 Rada bezpečnosti pověřila Generálního tajemníka, aby intenzivně jednal a pokud bude potřeba, použil i sílu, než budou deportována veškerá cizí vojska, personály a političtí pozorovatelé, kteří nejsou pod

---

¹⁶⁴ United Nations Peacekeeping: *Republic of the Congo - ONUC* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.un.org/depts/DPKO/Missions/onucB.htm>

¹⁶⁵ UN Security Council: Resolution 143 of 14 July 1960

¹⁶⁶ UN Security Council: Resolution 145 of 22 July 1960

¹⁶⁷ UN Security Council: Resolution 161 of 21 February 1961

velením OSN, a žoldáci z Konga.¹⁶⁸

V Kongu se tak stali vojáci s modrými přilbami skutečnými účastníky konfliktu a aktivně se zapojili do bojů proti separatistickým jednotkám provincií, které odmítaly přítomnost OSN na svém území. Organizaci se situace podařila stabilizovat až v únoru roku 1963, nicméně konžská vláda ji požádala o další asistenci a mírové jednotky opustily Kongo až v roce 1964. Mírová operace ONUC byla jednou z nejkrvavějších v celé historii OSN, zemřel v ní i Generální tajemník OSN Dag Hammarskjöld při dosud nevysvětlené letecké havárii v Zambii, kde se měl zúčastnit mírových jednání s představiteli konžských separatistů a frakcí.¹⁶⁹

Tato mírová operace ONUC byla zcela odlišná od UNEF I. Organizace spojených národů zde zasáhla do občanské války, kde byly ještě komplikace způsobené cizími vojsky, a posunula se z peacekeepingu k mírovému donucení (peace enforcement). Během fungování mise porušila většinu stanovených principů z UNEF I: nezaujatost, nepoužití síly, souhlas stran konfliktu. Na základě této mírové operace došlo k několika reformám, kdy do budoucna byly akce schvalovány jen a půl roku a jejich financování bylo vyňato z řádného rozpočtu OSN a byl pro ně vytvořen speciální.¹⁷⁰

Problematika Konga se do budoucna nepodařila vyřešit a vyžadovala další mírovou operaci od roku 1999 do roku 2010.

5.3 Rwandská genocida

Rwandské genocidě předcházela občanská válka v roce 1990 mezi místními etniky Hutuů a Tutsiů. Skončila mírovou dohodou z roku 1993. Africké státy Rwanda a Uganda požádaly OSN o rozmístění Pozorovatelské mise v Ugandě a Rwandě (*United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda*, zkráceně UNOMUR) podél jejich společné hranice, aby se preventivně zabránilo vojenskému využití tohoto území Rwandskou vlasteneckou frontou z řad Tutsiů.¹⁷¹ Etnika Hutuů a Tutsiů také požádala OSN o Podpůrnou misi ve Rwandě (*United Nations Assistance Mission for Rwanda*,

---

¹⁶⁸ UN Security Council: Resolution 169 of 24 November 1961

¹⁶⁹ Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 53

¹⁷⁰ Findlay, T.: *The use of force in UN peace operations*. New York: Sipri Oxford University Press, 2002, str. 82

¹⁷¹ UN Security Council: Resolution 846 of 22 June 1993

zkráceně UNAMIR), která měla podpořit dodržování mírové dohody.¹⁷² V mandátu bylo pro akci naplánováno Generálním tajemníkem Boutrosem Boutrosem-Ghalim 2 548 mužů, nicméně pouze Belgie a Bangladéš poskytly své vojáky. Nakonec tedy do Rwandy dorazilo jen 400 Modrých přileb. Operace se od samého začátku potýkala s finančními, materiálními i personálními nedostatky.¹⁷³

V dubnu roku 1994 bylo sestřeleno letadlo s prezidenty Rwandy a Burundi. Extrémistické hnutí z řad Hutuů situace okamžitě využilo, obvinilo z incidentu etnikum Tutsiů a rozpoutalo nejzrozsáhlejší politicky i etnicky motivované zabíjení, které mělo asi 800 000 obětí. Mezi nimi byli Tutsiové, umírnění Hutuové i vojáci OSN.

Generální tajemník informoval svou zprávou Radu bezpečnosti, která se snažila na tento stav okamžitě reagovat.¹⁷⁴ Pověřila Zvláštního představitele Generálního tajemníka a velitele mírových sil, aby zprostředkovali a nastolili mír mezi stranami konfliktu. Rada bezpečnosti požádala Generálního tajemníka, aby nadále monitoroval události ve Rwandě a podal jí zprávu o dalším vývoji nejpozději do patnácti dnů.¹⁷⁵ Členské státy přislíbily poskytnout více jak 31 000 vojáků, trvalo však šest měsíců, než se podařilo shromáždit alespoň původně plánovaných 5 000 mužů. Členské státy, které své jednotky ve Rwandě již měly, začali své vojáky stahovat, jakmile se objevily útoky i na ně. UNAMIR čítala pouze 270 mužů v době největší eskalace rwandské genocidy. Mezitím uprchlo do sousedních zemí kolem 280 000 lidí. Rada bezpečnosti na základě další zprávy od Generálního tajemníka¹⁷⁶ přijala rezoluci, ve které rozšířila mandát operace a požádala o spolupráci i Organizace africké jednoty.¹⁷⁷ Vytvořila speciální Výbor pro Rwandu a pověřila Generálního tajemníka s jeho Zvláštním zástupcem, aby společně s Organizací africké jednoty, aby udělali vše pro nastolení míru a naplnění Mírové dohody z Arushe. Mezitím se zmobilizovala politická strana Rwandská vlastenecká fronta z řad Tutsiů a genocidu se jejím vítězstvím podařilo zastavit.

Generální tajemník byl pověřen Radou bezpečnosti, která svou rezolucí zřídila Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu, aby její usnesení naléhavě zrealizoval, učinil

---

¹⁷² UN Security Council: Resolution 872 of 5 October 1993

¹⁷³ Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 72

¹⁷⁴ UN Secretary-General: Report S/1994/470 of 20 April 1994

¹⁷⁵ UN Security Council: Resolution 912 of 21 April 1994

¹⁷⁶ UN Secretary-General: Report S/1994/565 of 13 May 1994

¹⁷⁷ UN Security Council: Resolution 918 of 17 May 1994

vše potřebné pro efektivní fungování Tribunálu a podával jí pravidelné zprávy. Tribunál měl vynést rozsudek nad obviněnými z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.¹⁷⁸ Dalšími rezolucemi Rada bezpečnosti prodloužila a specifikovala mandát UNAMIR, pověřila je i ochranou personálu Mezinárodního tribunálu a požádala všechny ostatní organizace o finanční i humanitární pomoc pro Rwandu. Zaměřila se i na podporu uprchlíků, kteří se schovali do táborů před masovým zabíjením.

Neschopnost UNAMIR zabránit genocidě byla kritizována i samotnou Organizací spojených národů. Na celou situaci reagoval ještě v roce 1999 nový Generální tajemník Kofi Annan, které ve svém lednovém projevu vyjádřil spoluodpovědnost za nezabránění krvavé genocidě ve Rwandě a apeloval na členské státy OSN, aby se sjednotili na principu, že nebude tolerováno masivní a systematické porušování lidských práv kdekoliv ve světě. Zdůraznil také nové aspekty intervencí, které je podle něj nutné aplikovat do budoucna.¹⁷⁹

5.4 Karibská krize

Karibská krize, též nazývaná jako Kubánská, byla politickou krizí v éře Studené války, která měla mezinárodní charakter, a hrozilo, že přeroste v jaderný světový konflikt. Vypukla v roce 1962, kdy byly rozmístěny sovětské jaderné rakety střední doletu na spřátelené Kubě se SSSR. Jednalo se o reakci na umístění amerických raket v Turecku. Celý konflikt je podpořen dlouhodobými neshody mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem. Dne 16. října se dostaly do rukou amerického prezidenta Johna F. Kennedyho fotografické snímky, na kterých byly rakety jasně rozpoznatelné. Od této doby nastává třinácti denní krize, ve které nebyl svět daleko od jaderného vyhlazení.¹⁸⁰

Dalších šest dní Kennedy a jeho poradci drželi informaci v tajnosti a poté ji 22. října zveřejnili světu. Pouhé dva dny předem, tj. 20. října 1962, upozornili na celou situaci nového Generálního tajemníka OSN U Thanta, který přes to sehrál nejvýznamnější roli, zažehnal hrozící jadernou válku a zničení světa. Generální tajemník okamžitě začal jednat. Uvědomoval si možnou katastrofickou reakci USA. Navrhl jim tedy možnost řešení jako „neinvazi řízených střel“, které později tvořila základ finální

---

¹⁷⁸ UN Security Council: Resolution 955 of 8 November 1994

¹⁷⁹ Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, str. 81

¹⁸⁰ BBC: *Cuba and the Cold War* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.bbc.co.uk/archive/cuba/6219.shtml>

dohody mezi mocnostmi.

Všichni se domnívali, že Generální tajemník se spíše upozadí, ale U Thant překvapil, zasáhl do celé kauzy a stal se mediátorem sporu. Dne 24. října požádal strany, aby dobrovolně na dva až tři týdny zastavily dodávky zbraní na Kubu, karanténu uvalenou na Kubu a vyhledávání dalších lodí směřující na ostrov.

Chtěl tím získat čas a v této souvislosti srdečně nabídl všem stranám svoji dispozici k jakýmkoli službám, které by mohl poskytnout. Bez ohledu na pozitivní reakce celého světa, Sovětský svaz i Spojené státy americké jeho návrhem opovrhly. Jako první do sídla OSN zaslal svou negativní odpověď Sovětský svaz. Svou zprávu na celou situaci přečetl Generální tajemník na zasedání Rady bezpečnosti v noci 24. října. Přednesl své stanovisko, ve kterém vyzval USA, aby oficiálně přislíbily, že ne zahájí invazi na Kubu, a aby došlo ke stažení všech rozmístěných zbraní. Tento kritický návrh byl diplomaty stran ignorován, ale poté na něj pozitivně reagoval sovětský premiér Nikita Chruščov, který uvítal U Thantovu iniciativu a souhlasil s jeho mírovým návrhem. Prezident USA odpověděl Generálnímu tajemníkovi, že si sice oceňuje jeho aktivitu, ale řešení podle něj je pouze v odstranění sovětských zbraní z Kuby.¹⁸¹

Generální tajemník poté čelil politickému záludnému chování aktérů, několika pozměňovacím námitkám vůči jeho návrhu až dne 25. října proběhlo jedno z nejslavnějších jednání Rady bezpečnosti za přítomnosti a vystoupení amerického prezidenta a představitelů Sovětského svazu. Následovaly další jednání, kde U Thant sehrál roli mediátora, než se konečně strany dohodly. Svou osobností Generální tajemník hlavně zapůsobil na prezidenta spojených států a jeho poradce, kteří nebyli daleko od vyhlášení války. Pro jistotu U Thant navštívil i Fidela Castra a přesvědčil ho o správnosti dohody stran konfliktu a řešení celé situace.¹⁸²

U Thanta byl nestranným mediátorem a zprostředkovatelem v této krizi. Jeho cíl byl mezinárodní mír a bezpečnost. Jeho apolitičnost dokazuje i přijetí pozvání od Fidela Castra na Kubu.

Nově zveřejněné materiály, které byly tajně uloženy v archivech USA a SSSR, ukázaly U Thantovo významné jednání. Další dokumenty byly zneprístupněny u

---

¹⁸¹ UN Special: *U Thant's Preventive Diplomacy During the Cuban Missile Crisis* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] <http://www.unspecial.org/UNS680/t23.html>

¹⁸² Dorn, W. A., Pauk, R: *UNSUNG MEDIATOR: U Thant and the Cuban Missile Crisis*. Diplomatic History: April 2009, vol. 33, no. 2, pp. 261 - 292

Výkonného výboru Rady bezpečnosti pod názvem ExComm. Složky potvrzují Thantovu úspěšnou intervenci, analýzu celé situace, snahy deeskalovat krizi, pomoc ji vyřešit a implementovat ujednání.¹⁸³

U Thant svou mediací sporu založil historický precedent pro další akce reagující na ohrožení míru a mezinárodní bezpečnosti. Její základy položil již Daga Hammarskjöld, ale U Thant tuto pozici posílil a zvýšil tím význam úlohy Generálního tajemníka v preventivní diplomacii jako typu mírové operace. Byl to právě především U Thant, kdo zachránil svět před jadernou válkou. Americký prezident John F. Kennedy to poté zhodnotil takto: „*U Thant has put the world deeply in his debt*“, volně přeloženo: „*U Thantovi hluboce dluží celý svět.*“¹⁸⁴

---

¹⁸³ Dorn, W. A., Pauk, R: *UNSUNG MEDIATOR: U Thant and the Cuban Missile Crisis*. Diplomatic History: April 2009, vol. 33, no. 2, pp. 261 - 292

¹⁸⁴ UN Chronicle: *Preventive Diplomacy at the United Nations* [online]. 2011, [citováno dne 29. února http://www.un.org/wcm/content/site/chronicle/cache/bypass/home/archive/issues2011/pursuingpeace/preventivediplomacyattheUN?ctnscroll_articleContainerList=1_0&ctnlistpagination_articleContainerList=true]

Závěr

Diplomová práce na téma „Úloha Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN“ se pohybovala v rovině teoretické i praktické. Předmětem jejího závěru bude mimo jiné postupné zhodnocení poznatků z jednotlivých kapitol, shrnutí čtyř hlavních bodů, které byly vytyčeny na začátku práce, a zodpovězení v úvodu položených otázek na celou problematiku.

První kapitolou jsme se seznámili se základními informacemi o Organizaci spojených národů. Důležité bylo zjistit, proč samotná Organizace vznikla, na jakých principech, ideálech a zásadách stojí, jelikož díky těmto poznatkům můžeme teleologicky interpretovat základní dokument, Chartu OSN, v určitých situacích, kterým OSN čelí. Dále jsme se zde věnovali fungování jednotlivých orgánů Organizace v mírových operacích.

Na tyto zjištění volně navazovala druhá kapitola, která pojednávala samostatně o Generálním tajemníkovi OSN v této teoretické rovině. Z Charty OSN jsme vyčetli právní rámec, ve kterém se může Tajemník pohybovat, jaké jsou jeho funkce a jak je jmenován do svého postu. V poslední části byli představeni jednotliví představitelé a jejich přínos Organizace.

Třetí kapitola shrnula obecnou charakteristiku mírových operací. Vymezení pojmu bez definice bylo velice obtížné, avšak díky dělení nakonec možné. Zjistili jsme, že ani odborníci se neshodnout na typologii a profilu mírových operací. Každý viděl jinak i jejich praktické dopady a účel. Za důležité připomenutí stála i historie a změna charakteru mírových operací.

Na základě poznatků ze všech předchozích kapitol, jsme se konečně mohli přesunout k problematice teoretické úlohy Generálního tajemníka v mírových operacích. Role Tajemníka se odvíjí od druhu konfliktu a typu mírové akce, kterou zvolí. Tím pádem se první podkapitola věnovala úloze a postupu Generálního tajemníka v diplomatickém ujednání. Další podkapitoly shrnuli proces ustanovení mírové operace, její návrh, mandát, složení, velení a vyčlenění prostředků na realizaci. V neposlední řadě se tato část diplomové práce věnovala delegaci pravomocí na Generálního tajemníka a změna charakteru jeho role v mírových operacích. Bylo zapotřebí zmínit i reformy od jednotlivých představitelů.

Poslední kapitola byla věnovaná některým konkrétním příkladům mírových operací. Jejich výběr byl založen na typologii a různorodosti rolí Generálního tajemníka v nich.

Srovnali jsme zde teoretickou stránku a její aplikaci v praxi na základě právních aktů vydaných OSN.

Na začátku práce jsme si zvolili čtyři hlavními pilíře tématu: Organizace spojených národů, mírové operace, Generální tajemník a konkrétní příklady akcí v ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Organizace spojených národů je jednou z nejdůležitějších mezinárodních organizací světa. Vytváří místo pro dialog, ale i politické konfrontace států zastávající odlišné názory a postoje. Navázala tedy úspěšně na svojí neúspěšnou předchůdkyni, Společnost národů. Její působení se rozšířilo z udržení mezinárodního míru a bezpečnosti na podporu ochrany životního prostředí, humanitární pomoc i kodifikaci mezinárodního práva. Její přínos světu je nesmírný.

Mírové operace jsou nejvýznamnější činností OSN. Již několikrát pomohly zabránit vypuknutí další války, či dokonce jaderného konfliktu. To, že teorie není sjednocena a že existuje několik pohledů na jejich charakteristiku, účel a pojmenování, nemění nic na faktu, že jsou přínosem pro celý svět. Myšlenku nestranné armády, která se má stát jakýmsi ochranným prvkem jak pro mír a bezpečnost, tak pro obyvatele, které může konflikt postihnout, zrealizoval druhý Generální tajemník Dag Hammarskjöld a dal tak základy peacekeepingu. Peacekeeping je institut, který je v neustálém vývoji a jeho ucelená, uzavřená a nezměnitelná právní kodifikace není možná. Stojí na principech nestrannosti, mezinárodního míru a bezpečnosti. Fakt, že jejich legální zakotvení nenalezneme ani v Chartě OSN, nám dává možnost jejich flexibility a přizpůsobení danému sporu. Jejich evoluce a změna jdou ruku v ruce s vývojem konfliktů a hrožících nebezpečí.

Generální tajemník OSN, jedna z nejtěžších funkcí nejen v rámci mírových operací, ale v celé Organizace a ve světě. Představitel musí být osobností, se kterou nebude mít problém žádná delegace OSN. Sehrává tak významnou roli, že potřebuje důvěru, uznání a respekt všech států. V mírových operacích se transformoval z „pouhého“ nejvyššího správního úředníka na jednu z klíčových pozic. Je to právě on, kdo monitoruje celý svět a případně spory ohrožující mezinárodní mír, kdo informuje Radu bezpečnosti o nebezpečné situaci, kdo může svou preventivní diplomacií zabránit konfliktu, kdo zprostředkovává komunikaci mezi stranami sporu, kdo je mediátorem mírových jednání, kdo navrhuje a definuje mandát mírové operace, kdo shání finanční i materiální prostředky na realizaci, kdo žádá státy o účast v mírových operacích, kdo

je odpovědným velitelem. A tímto demonstrativním vyjmenováním všeho, co Generální tajemník dělá v mírových operacích zdaleka nejsme u konce.

Konkrétní příklady akcí v ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti nám ukázaly odlišné jednání různých představitelů postu Generálního tajemníka OSN. Prvním případem byla de facto i první mírová operace v historii, která byla vyslána do oblasti Suezského průplavu. Dag Hammarskjöld tím založil precedent pro budoucí operace. Zvláštností bylo, že mandát a pověření schválilo Valné shromáždění OSN nikoliv Rada bezpečnosti, jak je tomu v běžném postupu. Druhým příkladem byla mírové operace vytvořená pro krizi v Kongu. Zde se ukázala a zažila možnost změny charakteru mandátu mírové operace. Třetí příklad byl věnován neúspěšnému jednání Generálního tajemníka a celé OSN ve Rwandě, které skončilo katastroficky. Na základě této negativní zkušenosti reagoval budoucí Generální tajemník návrhem patričních reforem institutu mírových operací, aby k obdobné situaci nedošlo. Zajímavý je však poslední popsáný případ jednání Generálního tajemníka v Karibské krizi, které dodnes zůstalo dle mého názoru nedoceněno. U Thant posunul možnosti OSN daleko za myslitelné hranice v mírovém jednání a významu preventivní diplomacie a samostatných kroků Generálního tajemníka, které v celé kombinaci odvrátili možnost jaderné války dvou mocností zastávající odlišnou politickou ideologii a názor na celý svět.

V úvodu byly položeny otázky týkající se problematiky celého tématu diplomové práce, které měly být po zpracování rovněž zodpovězeny na závěr.

Samotný důvod existence úlohy Generálního tajemníka v mírových operacích tkví mimo jiné v jeho apolitičnosti, nestrannosti a efektivnosti jednání. Generální tajemník jako součást OSN je nejvhodnější osobou pro plnění tohoto úkolu v mírových operacích. Jelikož je vybírán na základě konsensu celé Organizace, pobírá důvěru všech členských států. Je respektován a uznáván celým světem. Jako jediný se neřídí politickými názory a ekonomickými cíle, jeho chování a jednání směřuje pouze k naplnění smyslu OSN.

Vznik úlohy Generálního tajemníka v mírových operacích datujeme spolu s první mírovou operací do oblasti Suezského průplavu roku 1956, kde daná krize probíhala. Impozantně se jí ujal tehdejší Generální tajemník Dag Hammarskjöld a dal tím vzor pro budoucí akce v ohrožení míru a bezpečnosti. Dále ji pak rozšířil sám v následující mírové operaci v Kongu a na něj navázali jeho nástupci.

Právní zakotvení předmětu diplomové práce nenalezme v Chartě OSN. Samotné mírové operace zde nejsou zmíněny, tím spíše zde nenalezneme ustanovení o úloze Generálního tajemníka v nich. Nicméně z principů a ostatních ustanovení můžeme samotné operace odvodit. Úloha Generálního tajemníka je rolí specifikovanou pouze precedenty, které jsou uvedeny ve schválených rezolucích pro dané operace. Kodifikace pravomocí a povinností není možná. Institut mírových operací se nadále vyvíjí a s tím i úloha Generálního tajemníka v těchto akcích. Na základě zásad, cílů a smyslů OSN se vytváří rámec pro chování Tajemníka, ale i jeho omezení.

Existuje několik příčin změny v úloze Generálního tajemníka v mírových operacích. Jedním z nich je určitě i samotná evoluce mírových operací, které se přizpůsobily novým typům konfliktů a způsobu jejich řešení. Od sporů mezi státy, jsme se dostaly k jejich vnitřním konfliktům, až po etnické a politicky motivované neshody vyvolávající hrozbu pro celý svět. Dalším z důvodů je přínos každého Generálního tajemníka této úloze. Záleželo na typu jeho osobnosti a způsobu jednání, které ve společné kombinaci přinesly něco nového a rozšířily do budoucna další pole působnosti Generálního tajemníka. Dle mého názoru, můžeme za možnou příčinu změny úlohy Tajemníka v mírových operacích považovat i změnu ve smýšlení ostatních států k OSN. Mezinárodní bezpečnosti a mír již není v rukou jediného státu, jak tomu bylo do světových válek. Spojené království Velké Británie a Severního Irsku již nehraje roli „policisty Evropy“, aby vyrovnávala jazýčky vah v politické situaci na kontinentu. Ani USA nemá prostředky a schopnost ovlivňovat mezinárodní situaci. Všechny státy země se upínají na Organizaci spojených národů, která se ukázala jako mnohem lepší nástroj pro udržení míru. A pokud tedy existuje taková důvěra ke Spojeným národům, je zde možná souvislost s evolucí úlohy Generálního tajemníka v operacích na udržení bezpečnosti celého světa.

Budoucí evoluce v rozšíření pravomocí a funkcí Generálního tajemníka v mírových operacích se zdá být celkem reálná, když vezmeme v úvahu, co se v této úloze již změnilo během více jak padesáti let historie mírových operací. Avšak celý tento možný vývoj závisí i na přeměně fungování OSN jako celku, ale i uvnitř hlavních orgánů. Již dlouho je předmětem debat zrušení práva veta stálých členů Rady bezpečnosti, nebo jejich možné rozšíření. Nicméně, i kdyby k žádným inovacím v chodu OSN a působnosti jejich orgánů nedošlo, úloha Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN se bude nadále vyvíjet spolu s různorodostí budoucích konfliktů ve světě.

Dle mého názoru, je úloha Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN jednou z nejvýznamnějších a nejnáročnějších aktivit celé Organizace i samotného Tajemníka, a to jak z právního hlediska, tak z pohledu jejich přínosu celému světu. Všem bývalým představitelům tohoto postu vděčíme za současnou situaci, kdy jejich cílem je udržet mezinárodní mír a bezpečnost. Mnohdy to byly právě oni, kteří pomohli odvrátit hrozící války nebo případné jaderné konflikty. A na samotný závěr bych použila již výše zmíněný citát bývalého prezidenta Spojených států americký, který i přes svoji politiku a postoje zhodnotil úlohu Generálního tajemníka OSN v mírových operacích OSN takto: „*Generálnímu tajemníkovi U Thantovi dluží celý svět*“.

Cizojazyčné resumé

This diploma thesis deals with the topic about the role of United Nations Secretary-General in United Nations peacekeeping operations. That issue hasn't been yet completely elaborated in official publications. This work is divided into five chapters and each of them is dedicated to one special subject according to the whole theme.

The introduction shows the aim of the whole thesis, gives several questions, which are supposed to be answered in the final summary, and explains why its author takes that topic as her diploma thesis.

Firstly, it is interpreted the system of the United Nations, its origin, characteristic, founding legal document and principles. There is also the description of main organs and their relationship to peacekeeping operations. Secondly, it is focused on the whole office of Secretary-General, his legal bases, powers, a procedure of election, former representatives and their contributions. Thirdly, it is concerned the theory of peacekeeping operations, their legal foundation and interpretation, a possible division, a mandate, a management and their changes during history. Fourthly, there is a chapter about the general role of Secretary-General in peacekeeping operations, its origin, a procedure during the emergency, different possibilities how he can solve conflicts, for example preventive diplomacy, mediation, a plan of peacekeeping operation, etc. Also former Secretary-Generals are mentioned, who changed the characteristic of peacekeeping operations. The important part is about the evolution of the role of Secretary-General in peacekeeping operations, his current powers and its potential future development. Final chapter consists of examples of concrete peacekeeping operations with the description of the role of Secretary-General.

The entire work answered the questions what is the role of the United Nations Secretary-General in United Nations peacekeeping operations, its origin, its development, its connection with the other principal organs, the evolution under the Charter and principles according to the whole sense of existence the Organization of United Nations. It shows the positive and also negative aspects, and the future impact on the world.

In the conclusion there are mentioned author's personal opinions about the entire institution of the role of Secretary-General in peacekeeping operations and the reasons of her attitudes.

Seznam použitých pramenů

1) Literatura česká

Aldebert, J. a kol.: *Dějiny Evropy*. Praha: Argo, 1995

Bureš, O.: *Operace na udržení míru OSN*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007

Malenovský, J.: *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2008

Potočný, M.: *OSN 1945 – 1960*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960

United Nations: *Fakta a čísla OSN: Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005

United Nations: *Vše, co jste chtěli vědet o Spojených národech*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2010

United Nations: *Základní údaje o Organizaci spojených národů*. Praha: Informační ústředí OSN v Praze, 1993

2) Literatura cizojazyčná

Archer, C.: *International Organizations*. London: Routledge, 2001

Bernhardt, R.: *Encyclopedia of Public International Law*. Volume four. Amsterdam: North-Holland, 2000

Chesterman, S.: *Secretary or General?: The UN Secretary-General in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007

Conforti, B.: *The Law and Practice of the United Nations*. Third Revised Edition. Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2005

Findlay, T.: *The use of force in UN peace operations*. New York: Sipri Oxford University Press, 2002

Gordenker, L.: *The Secretary-General as world constable*. Abingdon: Routledge, 2005

Higgins, R.: *A General Assessment of United Nations Peace-keeping*. In: Cassese, A.: *United Nations Peace-keeping. Legal Essays*. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noorehoff, 1978

Higgins, R.: *United Nations Peacekeeping 1946 – 1967. Documents and Commentary I. The Middle East*. Oxford: Oxford University Press, 1969

Kelsen, H.: *The Law of the United Nations: A Critical Analysis of Its Fundamental Problems*. New York: Praeger Publisher, 1950

Malanczuk, P.: *Akehurst's Modern Introduction to International Law. Seventh revised edition*. New York: Routledge, 1992

Rivlin, B., Gordenker, L.: *The Challenging Role of the UN Secretary-General: The Most Impossible Job in the World*. Westport: Praeger publishers, Westport, 1993

Sarooshi, D.: *The United Nations and the development of collective security: the delegation by the UN Security Council of its chapter VII powers*. Oxford: Oxford University Press, 2000

Schwebel, S. M.: *The Secretary-General of the UN: His Political Powers and Practice*. Cambridge: Harvard University Press, 1952, str. 47

Simma, B.: *The Charter of the UNITED NATIONS: A COMMENTARY*. Munchen: C. H. Beck, 1994

Simma, B.: *The Charter of the United Nations: A commentary. Second edition. Volume I.* Oxford: Oxford University Press, 2002

Thakur, R.: *The United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect.* Cambridge: Cambridge University Press, 2006

Thakur, R., Schnabel, A.: *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement.* New York: United Nations University Press, 2001

United Nations: *Peace-keeping.* New York: United Nations Department of Public Information, 1996, str. 6

White, N. D.: *The United Nations System. Toward International Justice.* London, Lynne Rienner Publishers: Inc., 2002

3) Odborné články

Dorn, W. A., Pauk, R.: *UNSUNG MEDIATOR: U Thant and the Cuban Missile Crisis.* Diplomatic History: April 2009, vol. 33, no. 2, pp. 261 – 292

Goodrich, L., M.: *The Political Role of the Secretary-General.* International Organization: Autumn, 1962, vol. 16, no. 4, pp. 720 – 735

Goulding, M.: *The evolution of United Nations Peacekeeping.* International Affairs: July 1993, vol. 69, no. 3, pp. 451 – 464

Jackson, E.: *The Developing Role of the Secretary-General.* International Organization: Summer 1957, vol. 11, no. 3, pp. 431 - 445

Lentner, H., H.: *The Diplomacy of the United Nations Secretary-General.* The Western Political Quarterly: September 1965, vol. 18, no. 3, pp. 531 – 550

Skjelsbaek, K.: *The UN Secretary General and the Mediation of International Disputes.* Journal of Peace Research. Special Issue on International Mediation: February 1991, vol. 28, no. 1, pp. 99 – 115

Zacher, M., W.: *The Secretary-General and the United Nations' Function of Peaceful Settlement*. International Organization: Autumn 1966, vol. 20, no. 4, pp.724 - 749

4) Internetové zdroje české

Horák, R.: *Operace na podporu míru* [online]. 2000, www.army.cz

Informační centrum OSN v Praze: *Mezinárodní soudní dvůr: Soudní pravomoci* [online]. 2005, www.osn.cz

Informační centrum OSN v Praze: *Před 60 lety byla podepsána Charta OSN* [online]. 2005, www.osn.cz

Informační centrum OSN v Praze: *Rada bezpečnosti. Funkce a pravomoci* [online]. 2005, www.osn.cz

Informační centrum OSN v Praze: *Sekretariát OSN* [online]. 2005, www.osn.cz

Informační centrum OSN v Praze: *Specializované agentury* [online]. 2005, www.osn.cz

5) Internetové zdroje cizojazyčné

BBC: *Cuba and the Cold War* [online]. 2012, [citováno dne 29. února 2012] www.bbc.co.uk

Boutros-Ghálí, B.: *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping* [online]. 1992, www.un.org

Brahimi, L.: *Report on the Panel on United Nations Peace Operations* [online]. 2000, www.un.org

CNN, Sterling, J.: *Activists: No signs Syria carrying out peace plan* [online]. 2012, edition.cnn.com

International Court of Justice: *The Court* [online]. 2012, www.icj-cij.org

Janus Library Cambridge: *The Papers of 1st Lord Gladwyn* [online]. 2012, janus.lib.cam.ac.uk

Malan, M.: *Peacekeeping in the New Millennium: Towards „Fourth Generation“ Peace Operations?* [online]. 1998, www.iss.co.za

The New York Times: *Kurt Waldheim dies at 88; ex-UN chief hid Nazi past* [online]. 2012, www.nytimes.com

United Nations: *Archives and Records Management Section: UN Secretary-General Dag Hammarskjold* [online]. 2012, archives.un.org

United Nations: *Archives and Records Management Section: UN Secretary-General Trygve Halvdan Lie* [online]. 2012, archives.un.org

United Nations: *Department of Peacekeeping Operations* [online]. 2010, www.un.org

United Nations: *Department of Political Affairs* [online]. 2010, www.un.org

United Nations: *Kurt Waldheim: Fourth United Nations Secretary-General* [online]. 2012, www.un.org

United Nations: *Office for Disarmament Affairs* [online]. 2010, www.un.org

United Nations: *Office of Legal Affairs* [online]. 2010, untreaty.un.org

United Nations: *Permanent Observers: About Permanent Observers* [online]. 2012, www.un.org

United Nations: *Permanent Observers: Intergovernmental Organizations* [online]. 2012, www.un.org

United Nations: *Permanent Observers: Non-member States and Entities* [online]. 2012, www.un.org

United Nations: *Secretariat* [online]. 2012, www.un.org

United Nations: *Trusteeship Council* [online]. 2012, www.un.org

UN Chronicle: *Preventive Diplomacy at the United Nations* [online]. 2011, www.un.org

United Nations Peacekeeping: *Mandates and the legal basis for peacekeeping* [online]. 2012, www.un.org

United Nations Peacekeeping: *Middle East. UNEF I* [online]. 2012, www.un.org

United Nations Peacekeeping: *Republic of the Congo - ONUC* [online]. 2012, www.un.org

United Nations Office at Geneva: *League of Nations* [online]. 2012, www.unog.ch

United Nations Office at Geneva: *League of Nations: Organization and establishment* [online]. 2012, www.unog.ch

United Nations Office at Geneva: *League of Nations: The end of the League of Nations* [online]. 2012, www.unog.ch

UN Special: *U Than't Preventive Diplomacy During the Cuban Missile Crisis* [online]. 2012, www.unspecial.org

UN: *UN at a Glance* [online]. 2012, www.un.org

6) Ostatní prameny

Charta OSN a Statut Mezinárodního soudní dvora

Pakt Společnosti národů

Provisional Rules of Procedure of the Security Council as amended Dec. 21, 1982, UN Doc. S/96/Rev. 7

UN General Assembly: A/107, *Official Seal and Emblem of the United Nations*, 15 October 1946

UN General Assembly: A/65/L.84/Add.1 of 14 July 2011

UN General Assembly: Resolution 11(I) of 24 January 1946

UN General Assembly: Resolution 351-IV of 24 November 1949

UN General Assembly: Resolution 1001 (ES/I) of 7 November 1956

UN General Assembly: Resolution 60/264 of 28 June 2006

UN Secretary-General's report: *Composition of the Secretariat* A/65/350

UN Secretary-General: *Report on basic points for the presence and functioning in Egypt of the United Nations Emergency Force*. A/3302 of 6 November 1956

UN Secretary-General: Report of 6 November 1956

UN Secretary-General: *Summary study of the experience derived from the establishment and operation of the force*. Report of the Secretary-General, A/3943, 9 October 1958

UN Secretary-General: Report S/1994/470 of 20 April 1994

UN Secretary-General: Report S/1994/565 of 13 May 1994

UN Security Council: Resolution 143 of 14 July 1960

UN Security Council: Resolution 145 of 22 July 1960

UN Security Council: Resolution 161 of 21 February 1961

UN Security Council: Resolution 169 of 24 November 1961

UN Security Council: Resolution 505 of 26 May 1982

UN Security Council: Resolution 846 of 22 June 1993

UN Security Council: Resolution 872 of 5 October 1993

UN Security Council: Resolution 912 of 21 April 1994

UN Security Council: Resolution 918 of 17 May 1994

UN Security Council: Resolution 955 of 8 November 1994

UN Security Council: Resolution 1631 of 17 October 2005

Přílohy